

Usklađenost turističke ponude s duhovnim doživljajem hodočasnika u Međugorju

---

Pinjuh, Kristina

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **VERN University of Applied Sciences / Veleučilište VERN**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:146:930152>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-21**

Repository / Repozitorij:

[VERN' University Repository](#)

VELEUČILIŠTE VERN'

Zagreb

Specijalistički diplomski stručni studij

Menadžment održivog razvoja turizma

SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI RAD

**USKLAĐENOST TURISTIČKE PONUDE S
DUHOVNIM DOŽIVLJAJEM HODOČASNIKA U
MEĐUGORJU**

Kristina Pinjuh

Zagreb, 2018.

VELEUČILIŠTE VERN'

Specijalistički diplomski stručni studij
Menadžment održivog razvoja turizma

SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI RAD

**USKLAĐENOST TURISTIČKE PONUDE S
DUHOVNIM DOŽIVLJAJEM HODOČASNIKA U
MEĐUGORJU**

Mentor: dr.sc. Josip Hrgović, viši predavač Student: Kristina Pinjuh, bacc. oec.

Zagreb, svibanj 2018.

Sažetak

U radu je opisano Međugorje (BiH) kao vjerska destinacija, te je ukratko uspoređeno sa ostalim svjetskim Marijanskim svetištima. Objašnjeni su i uspoređeni pojmovi kao što su religija, religijski turizam te hodočašće. U Međugorju je na osnovu provedenog anketnog upitnika istražen problem usklađenosti turističke ponude i utjecaja materijalnog sa duhovnim doživljajem hodočasnika te duhovnim doživljajem lokalne zajednice. Rezultati anketnog upitnika upućuje na to da su hodočasnici zadovoljni ponudom u Međugorju kako duhovnom tako i materijalnom, te smatraju kako ima još mnogo mjesta za napredak u materijalnom smislu, te ne vide problema u tome, dok je mišljenje lokalne zajednice u pogledu materijalnog upravo suprotno.

Ključne riječi: Međugorje, vjerski turizam, hodočašće, materijalni utjecaj, duhovni doživljaj

Abstract

Compatibility of touristic offer with spiritual experience of pilgrims in Medjugorje

In this masters thesis Međugorje has been described as a religious destination and compared with other similar sanctuaries world wide. Also, terms like religion, religious tourism and pilgrimage have been described and mutually compared. Based on the survey questionnaire conducted in Medjugorje, the problem are the harmonization of tourist offer and the influence of material with the spiritual experience of pilgrims and the spiritual experience of the local community. The results of the questionnaire suggest that pilgrims are pleased with the offer in Medjugorje both spiritually and materially, and believe that there is still room for improvement in the material sense, and they do not see any problems in that, while the local community's view of the material is exactly the opposite.

Keywords: Medjugorje, religious tourism, pilgrimage, material influence, spiritual experience

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	I
ABSTRACT	II
1. UVOD	1
2. DEFINIRANJE PROBLEMA I METODA ISTRAŽIVANJA	3
2.1. Predmet istraživanja	3
2.2. Ciljevi istraživanja i istraživačka pitanja	3
2.3. Metode istraživanja.....	4
2.4. Struktura rada.....	5
3. RELIGIJA I TURIZAM.....	6
3.1. Razlika između religijskog turizma i hodočašća	7
3.2. Povijest hodočašća.....	9
3.3. Kategorije kršćanskih putovanja/turista	10
3.3.1. Hodočašće	10
3.3.2. Misijske.....	11
3.3.3. Putovanja kršćanskih zajednica.....	11
3.3.4. Kršćanski događaji i duhovne vježbe.....	12
3.3.5. Kršćanske atrakcije.....	12
4. MOTIVI HODOČAŠĆA	13
5. MARIJANSKA SVETIŠTA U SVIJETU	17
6. OPĆI PODACI O MEĐUGORJU	21
6.1. Povijest Međugorja.....	21
6.2. Međugorje danas.....	22
6.2.1. Crkva Svetog Jakova	22
6.2.2. Brdo Ukazanja/Podbrdo	23
6.2.3. Križevac	24
6.2.4. Plavi križ	25
6.2.5. Kip uskrslog Isusa Krista	26
6.2.6. Majčino selo i vrt sv. Franje.....	27
6.2.7. Domus pacis	27
6.2.8. Zajednica Cenacolo	28

6.2.9.	Vidioci.....	28
6.2.10.	Međunarodni susreti	30
6.2.11.	Humanitarne djelatnosti.....	32
6.3.	Statistički podaci i komentari	34
6.4.	Investicije u Međugorju	43
6.5.	Mediji o Međugorju.....	45
7.	ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA.....	47
7.1.	Analiza općih podataka.....	47
7.2.	Analiza podataka o motivima dolaska.....	50
7.3.	Analiza podataka o materijalnom doživljaju mjesta.....	53
7.4.	Analiza utjecaja materijalnog na duhovnost mjesta	54
7.5.	Analiza duhovnosti mjesta i duhovnog programa	57
7.6.	Analiza podataka lokalne zajednice.....	61
8.	ZAKLJUČAK	66
	LITERATURA	67
	POPIS SLIKA I TABLICA.....	70
	PRILOZI.....	72
	ŽIVOTOPIS	80

1. UVOD

Ljudi su oduvijek težili nečem višem. Pogledaju li se antičke civilizacije, poput egipatske, grčke i rimske, lako bi se došlo do zaključka da se uvijek težilo nečem božanskom. Uvijek je bila potrebna viša sila koja bi ispunila ljudsko biće, dala mu mir. Taj unutarnji mir usko je povezan s duhovnošću - stanjem svijesti u kojem se čovjek predaje razvoju vlastitog duha kroz vjersku posvećenost Bogu. Svaki put do duhovnosti je drugačiji, ali uvelike potreban i vrlo utjecajan. Danas su poznata mnoga svetišta, mjesta molitve ili prošteništa prema kojima stremlje veliki dio populacije u potrazi za duhovnošću.

Hodočašće (tal. *pellegrinaggio*, engl. *pilgrimage*, njem. *Wallfahrt*, *Pilgerreise*, franc. *pelerinage*) na svoj način predstavlja dinamičan i strukturalan element, uređen u samoj vjeri koji se razvijao tisućljećima kako bi pomoću sakralnog puta odredio jednu vrstu duhovnog pročišćenja, do te mjere da povezuje čovjeka s božanstvom, a empirijski i mistički predstavlja metu hodočašća (Cerović i Zanketić, 2014). Hodočasnika motiviraju: molitva, zahvala, pronalazak duhovnog mira, proslava vjerskog blagdana – aspekt povratka temeljima vjere te sudjelovanje na vjerskom obredu.

U 19. stoljeću su se počela popularizirati hodočašća posvećena Blaženoj djevici Mariji. Međugorje je jedno od najpoznatijih marijanskih svetišta na našem području. Prvi spomen imena Međugorje datira još iz davne 1599. godine. Župna crkva je dobila ime po svetom Jakovu koji je poznat kao zaštitnik hodočasnika. Međugorje doživljava preokret u lipnju 1981. godine kada se na obližnjem brdu (danas poznatije kao Podbrdo) šestero djece ukazala Blažena djevica Marija, te se od tog trenutka polako transformira iz izričito poljoprivrednog mjesta u hodočasničko/turističko - ugostiteljsko mjesto.

Razvoj turističke potražnje za samim mjestom doveo je do povećanja ponude koja se razvija u nekontroliranim uvjetima i stvara glavni problem koji se obrađuju u ovom radu. Problem je utjecaj materijalizma/luksuza na duhovni doživljaj hodočasnika Međugorja, kao i nezadovoljstvo lokalnog stanovništva i svećenstva novonastalom situacijom, te činjenica da su u nemogućnosti učiniti mnogo po tom pitanju.

U ovom radu provedena su istraživanja kroz anketni upitnik na uzorku od 250 hodočasnika u Međugorju iz četiri različite zemlje (Belgija, Hrvatska, Italija i Poljska), te na uzorku od 50

ispitanika kod domaćeg stanovništva, kako bi se dobio što bolji uvid o razmišljanju ljudi o ovom problemu. Jedan od ciljeva istraživanja bilo je utvrditi glavne motivatore koji potiču hodočasnike na dolazak u Međugorje, pogotovo je zanimljivo koliki se broj hodočasnika odlučuje na povratak i ponovni posjet, što Međugorje razlikuje od ostalih marijanskih svetišta i čini ga specifičnim. Cilj rada je također bio dobiti rezultate o mišljenjima hodočasnika i lokalnog stanovništva o materijalnom stanju mjesta te njegovom utjecaju na duhovnost i duhovni program, zatim kako se duhovnost mijenjala i da li se uopće mijenjala tijekom godina od samih početaka pa do danas i na samom kraju koje su smetnje u poslovanju lokalnog stanovništva, koji su uzroci novonastale situacije te poduzimaju li, i ako da, koje aktivnosti da bi doveli do promjena.

Istraživanja i podaci prikupljeni u istraživanju bit će dostupni svima na korištenje. Istraživanjima bi se povećala i popunila baza podataka o broju hodočasnika, vrsti odsjedanja i motiva dolaska hodočasnika u Međugorje. Također bi se popunila baza podataka o lokalnoj ponudi, njenoj raznolikosti te pristupačnosti. Pokušat će se napraviti analiza o kvaliteti, vrsti i broju uslužnih objekata, te njihovoj legalizaciji i dostupnosti putem internetskih stranica i drugih vidova oglašavanja. Sva ova istraživanja bi uvelike bila korisna za daljnja istraživanja i kategorizaciji turističke ponude Međugorja, te bi se na osnovu njih ponuda mogla širiti, poboljšati ili usmjeriti u drugom smjeru ukoliko bi to bilo potrebno.

2. DEFINIRANJE PROBLEMA I METODA ISTRAŽIVANJA

Kao glavni problem istraživanja kojim se bavi ovaj rad definiran je međusobni odnos turističke ponude i duhovnog doživljaja mjesta te njihov utjecaj jedno na drugo, a kroz par sljedećih potpoglavlja dobit će se kratak uvid u cijeli rad.

2.1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja ovog rada su stavovi hodočasnika, mještana i svećenika o utjecaju postojećih elemenata turističke ponude na duhovnost hodočasnika. Istražuju se motivi dolaska hodočasnika u Međugorje, u kojoj mjeri su ostvarena njihova očekivanja, te njihovo mišljenje o situaciji na koju nailaze u Međugorju te njen utjecaj na razvoj duhovnosti. Dalje se namjerava istražiti odnos svećenika i domicilnog stanovništva prema hodočasniciima, te stavovi prema elementima razvoja turističke ponude. Istražuje se na koji način lokalno stanovništvo i svećenstvo doživljavaju promjene i zbivanja u Međugorju, njihovo mišljenje o utjecaju hodočasnika na mjesto, o utjecaju stranih investitora, te na koji način materijalizam utječe na međusobne odnose stanovnika i njihovu duhovnost.

2.2. Ciljevi istraživanja i istraživačka pitanja

Glavni cilj ovog istraživanja je utvrditi stavove domaćeg stanovništva/svećenstva i hodočasnika/turista prema postojećoj strukturi turističke ponude i njenim utjecajima na duhovno iskustvo posjeta odredištu.

Na temelju ovog glavnog cilja postavljeni su sljedeći pod ciljevi;

C1: Utvrditi što motivira hodočasnike na dolazak u Međugorje.

C2: Utvrditi važnost materijalne uređenosti mjesta i smještajnih jedinica.

C3: Ocijeniti utjecaj materijalnog na duhovnu stranu mjesta.

C4: Na kojoj se razini nalazi kvaliteta duhovnog programa u Međugorju i da li ispunjava očekivanja hodočasnika i domicilnog stanovništva.

C5: Ocijeniti zadovoljstvo domicilnog stanovništva trenutnom situacijom i tijekom razvoja turističke infrastrukture. Koje su prepreke, a koje aktivnosti?

Na temelju postavljenih ciljeva definirana su sljedeća istraživačka pitanja;

P1: Kako domaće stanovništvo i hodočasnici procjenjuju strukturu turističke ponude u Međugorju?

P2: Na koji način postojeća struktura turističke ponude utječe na duhovni doživljaj svetišta?

P3: Postoje li mjere i koje su za suzbijanje postojeće situacije?

P4: Koji su stavovi domaćeg stanovništva o radu svećenstva u župi?

P5: Koji su motivi posjete Međugorja?

P6: Posjeduje li Međugorje iste kvalitete i uvijete kao i ostala svjetska marijanska svetišta?

2.3. Metode istraživanja

Pri istraživanju se koristila kvantitativna metoda istraživanja. Istraživanje se baziralo na kombinaciji primarnih i sekundarnih izvora podataka. . Za istraživanje sekundarnih izvora podataka korištena je metoda istraživanja za stolom (engl. *desk Research*). Prikupljeni su podaci koji su vezani za temu i problematiku iz raznolike stručne i znanstvene literature, statistički i katastarski podaci te ostali dostupni podaci na internetu. Primarni izvori podataka su dobiveni putem anketnih upitnika koji sadržavaju pitanja namijenjena trima populacijama ispitanika: hodočasnima, te domicilnom stanovništvu. Anketa se provodila na slučajnom uzorku od 250 hodočasnika i 50 pripadnika domicilnog stanovništva, a vrijeme provođenja ankete je ljeto 2017. godine. Razloga toga je vrhunac sezone (godišnjica Gospinih ukazanja, Festival mladih i blagdan Velike Gospe) i vrijeme u kojem se može zbog velike količine hodočasnika doći do najraznovrsnijih mišljenja, stavova i percepcija. Anketa se provodila u više različitih smještajnih jedinica, od najopremljenijih do potpuno jednostavnih. Time se pravilno rasporedio uzorak prema smještajnim oblicima, prvenstveno s obzirom na motivaciju hodočasnika za posjet Međugorju. Anketni upitnici su izrađeni na sljedećim jezicima: hrvatski, njemački, talijanski i poljski

2.4. Struktura rada

Rad se sastoji od osam poglavlja i nekoliko potpoglavlja. U prvom poglavlju koje je zapravo uvodno poglavlje u rad, ukratko se definira širi kontekst problema istraživanja i cilj rada. U drugom poglavlju se ukratko navodi sve rađeno u vezi istraživanja kao što su problem i predmet istraživanja, ciljevi istraživanja, istraživačka pitanja metode istraživanja te doprinos istraživanja. U trećem poglavlju pobliže se pokušava objasniti pojam religije i turizma te njihov međusobni odnos i utjecaj. U četvrtom poglavlju se govori o motivima hodočašća, hodočašćima u raznim religijama te ukratko o utjecaju hodočašća na turističku ponudu. Peto poglavlje je poglavlje o Marijanskim svetištima u svijetu, njihovim postancima, kronološkom redu nastanka i sličnostima među njima. Šesto poglavlje odnosi se na općenite informacije o Međugorju, razvoju Međugorja u turističkom i vjerskom smislu te samoj strukturi razvoja, dok se sedmo poglavlje odnosi na analizu rezultata prikupljenih primarnim istraživanjima provedenim na području Međugorja. U osmom poglavlju zaključuje se rad uz osvrt na glavne spoznaje koje su proizašle iz rezultata istraživanja usklađenosti turističke ponude s duhovnim doživljajem hodočasnika u Međugorju, te daju preporuke za praksu i za daljnja istraživanja.

3. RELIGIJA I TURIZAM

Sve religije ostavile su tragove u obliku sakralnih objekata i kulturno-umjetničkog nasljeđa: oni su postali baština čovječanstva kojom se dopunjuju znanja iz povijesti ljudskog roda. Prema Ekonomskom leksikonu iz 1995. resursi označavaju opći naziv za prirodne i proizvedene stvari, kao i ljudsko znanje i sposobnosti kojima se može koristiti kao sredstvima za zadovoljavanje potreba neposredno u potrošnji ili posredno u proizvodnji tj. Sva sredstva koja se mogu privesti korisnoj svrsi. U skladu s navedenom definicijom, vjersko-turistički resursi predstavljaju sva ona sredstva koja se mogu privesti korisnoj svrsi u sakralnim objektima i sadržajima koji postaju objektom hodočasničkog ili turističkog interesa. (Cerović i Zanketić, 2014).

Turistička ponuda dijeli se na dvije skupine, a to su primarna i sekundarna ponuda. U primarnu spadaju turistički prostor čija atraktivnost se određuje pomoću četiri atributa (rekreativni, kuriozitetni, znameniti i estetski). Sekundarna ponuda potpomaže da destinacija bude prihvaćena na turističkom tržištu, skup dobara koji su turistički radnici spremni prodati turistima/hodočasnicima po određenoj cijeni.

Osim prirodnih atrakcija u dosadašnjem su se razvoju turizma afirmirali i drugi elementi primarne turističke ponude, a to su čovjekova ostvarenja s bilo kojeg područja (arhitekture, tehnike građevinarstva, medicine itd.), tj. kulturno-povijesno nasljeđe (Vukonić i Keča, 2001).

Sakralni se objekti najčešće ubrajaju među društveno atraktivne faktore samo kao kulturno – povijesni spomenici, iako su se npr. kazališta i muzeji izdvajali u posebnu kategoriju kulturnih ustanova, a među društvenim atrakcijama navodile su se kulturne, zabavne i sportske manifestacije, ali ne i one vjerske (Blažević i Pepeonik, 1989).

Prvu je sistematizaciju religijskih sadržaja u turizmu dao tek Boris Vukonić (1990), podijelivši ih na nepokretne (sakralne građevine) i pokretne sadržaje (obredni predmeti), te na vjerske manifestacije. Prema njegovom mišljenju, njihova je funkcija u turizmu određena njihovom funkcijom u religiji. U tom smislu podijelio je vjerske objekte na one koji služe za vjerske obrede, te one koji se koriste za produženje usluga turistima (npr. noćenje u samostanu). Što se tiče samih sakralnih objekata, oni se pojavljuju u dva oblika, tj. U dvostrukoj funkciji, kao objekti u kojima će turisti-vjernici obaviti svoje vjerske dužnosti i zadovoljiti vjerske potrebe, a u drugom slučaju kao objekti veće ili manje kulturne, povijesne ili umjetničke vrijednosti, u kojima će turisti-vjernici, ali i ostali turisti, potražiti spomenute vrijednosti kao što se to čini u muzeju ili galeriji.

3.1. Razlika između religijskog turizma i hodočašća

Duhovne komponente imaju velik značaj u kulturi čovječanstva i čine njezin integralni dio. Tako su duhovne komponente i u kulturnom turizmu na strani turističke ponude (pr. sakralni objekti) i turističke potražnje (pr. potražnja za hodočašćem) vrlo značajne, te se tako kao podvrsta kulturnog turizma razvio i segment vjerskog turizma.

Vjerski turizam je jedan od najstarijih oblika turizma čiji početci sežu u najraniju ljudsku povijest kada su ljudi zbog religijskih obreda putovali i posjećivali pojedina mjesta-svetišta, pritom prelazeći i velike udaljenosti. Vjerski turizam se najčešće pojavljuje u tri oblika:

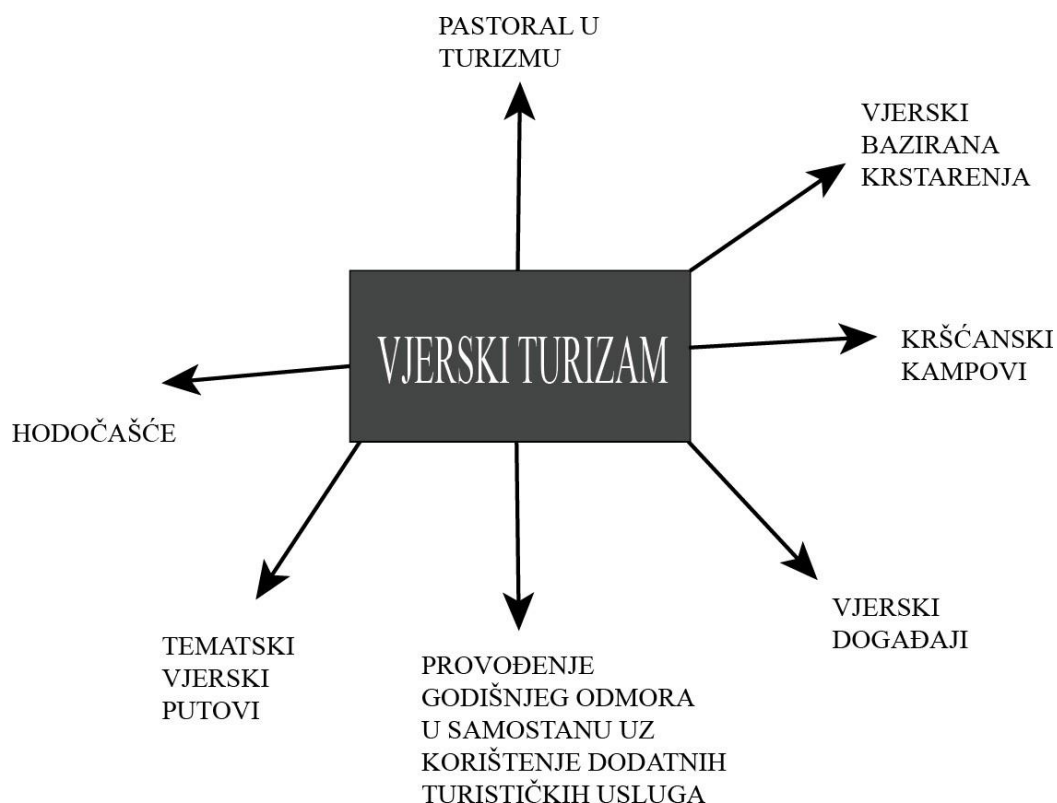
1. kao hodočašće (grupni ili individualni posjeti svetištima);
2. kao masovna okupljanja povodom značajnih religijskih datuma i obljetnica;
3. kao obilazak i posjet značajnim religijskim mjestima i objektima u okviru turističkog itinerara (Geić, 2002).

Religijski oblik turizma se uglavnom ostvaruje kroz hodočašća. Pod hodočašćem općenito razumijevamo posjet pojedinca ili grupe svetim mjestima u kojima traže ili doživljavaju nadnaravnu pomoć. Hodočašće se često poduzima zbog posebnih nakana, npr. ozdravljenja, spasenja duše, zahvale, pokore, posta, oslobađanja tjelesne i duševne nevolje itd. Stoga se može reći da na hodočašće ljudi često kreću zbog težnje za rješavanjem svojih svakovrsnih problema i iz vjere da negdje izvan poznatog svijeta postoji moć (pr. Bog, zagovor svetaca) koja ih može riješiti. Zbog utjecaja novih motiva, potreba i inicijativa za putovanjem potaknutim vjerskim motivima i razvoju novih tehnologija, osim osnovna tri oblika vjerskog turizma, pojavljuju se i novi oblici vjerskog turizma:

- Provođenje godišnjeg odmora u samostanu uz korištenje dodatnih turističkih usluga;
- Pastoral u turizmu;
- Kršćanski kampovi;
- Vjerski bazirana krstarenja (Zanketić, 2012).

Svi oblici vjerskog turizma prikazani su na slici 3.1.

Slika 3.1. Oblici vjerskog turizma

Izvor: Cerović Z., Zanketić P. (2014). *Menadžment hodočašća i vjerskih događaja*, Opatija: Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija, str. 42

Brojne studije skreću pozornost na to, da se hodočašće i turizam međusobno preklapaju. Tako se i motivi, koji hodočasnika i turista pokreću na putovanje, često preklapaju. Sličnosti su motivi traganja za autentičnošću ili mističnim iskustvom, višestruke i promjenjive motivacije turista ili hodočasnika, vjera hodočasnika i turista u ispunjenje unutarnjih želja i potreba itd. Unatoč tim nekim sličnostima, prema riječima fra Ante Vučkovića, ipak postoji velika razlika između turista i hodočasnika. (Cerović i Zanketić, 2014.) Hodočasnika, na hodočašće potiče želja i spremnost na promjene te žudnja za religioznim iskustvom koje otvara uvid u Božju blizinu i otkriće smisla vlastitoga života. Turist pak nije u potrazi za Bogom, nego prvenstveno za neobičnim i nesvakidašnjim iskustvima, za odmakom od sebe, za zaboravom na svakodnevicu te za mirom i odmorom. Hodočašće (motivirano vjerom) je osobno putovanje, kojim se ostvaruje subjektivno iskustvo blizine svetoga i ne posredovane komunikacije s njim, a koje na hodočasnika ima transformativan učinak. Tako hodočašće može učvrstiti ili promijeniti hodočasnikove vrijednosti, stavove i ponašanja, doprinijeti njegovu zdravlju i

općem boljitku, a u konačnici, kako se vjeruje, svaki je svršetak hodočašća duhovni korak naprijed.

Ukratko rečeno, na hodočašće čovjek kreće, kako bi se vratio natrag promijenjen, obnovljen, drukčiji te s iskustvom susreta sa Svetim. Hodočasnička mjesta su mjesta priviđenja, izlječenja, čuda ili znamenja. Za svako je hodočasničko odredište vezan zaseban korpus predaja i znanja, a to svakom svetištu daje osobit karakter i potencijale. Zajednička oznaka svih hodočašća jest brojnost vjernika koji u njima sudjeluju. Spominje se više od 1,6 milijuna muslimanskih vjernika koji posjete Meku svake godine, te čak desetak milijuna ljudi koji svakih dvanaest godina sudjeluju u ritualnom kupanju u rijeci Ganges.

3.2. Povijest hodočašća

Hodočašća datiraju još iz davnog 4. stoljeća prije Krista, kada su aristokrati i ostali vjernici, poglavito židovski muškarci, hodočastili u Svetu Zemlju 3 puta godišnje da proslave Prijelaz kako je bilo propisano od Boga. Ako bi gledali kroz cijelu Bibliju, tu su mnoge osobe koje su napustile svoj dom i otišle na put iz religijskih razloga. To su npr. Abel, Noa, Abraham i Sara, Izak, Jakov itd... Također u knjizi Postanka možemo pronaći nekoliko rečenica u kojim se neki od ovih likova oslovljavaju kao hodočasnici.

Kod kršćana, najočitiiji primjeri hodočašća događaju se za vrijeme Isusova života, samog početka kada je s roditeljima hodočastio u Jeruzalem za proslavu Prijelaza ili kasnije kada je u pustinji proveo 40 dana u postu. U ovim primjerima bi se mogli naći neki temelji osnutka hodočašća za današnje kršćane.

Kako se kroz povijest povećao broj svetaca, tako su se i povećavao i broj hodočašća i njihova raznolikost. Santiago de Compostela, Asiz ili katedrala u Kolnu u Njemačkoj neka su od najznačajnijih mjesta koja su se iskristalizirala kao i najveća hodočasnička mjesta kod kršćana, uz Svetu Zemlju i Rim.

Uz ova mjesta, bitna su i marijanska svetišta, posvećena Blaženoj Djevici Mariji, koja su razasuta po cijelom svijetu a u kojima prednjače Fatima u Portugalu, Guadalupe u Meksiku, Lourdes u Francuskoj, te Međugorje u BiH, dok je u Hrvatskoj važno izdvojiti nacionalno svetište Majke Božje Bistričke.

U novije vrijeme, broj kršćanskih hodočašća u Svetu Zemlju i sveta mjesta kao što su Betlehem i Nazaret značajno raste, te se spominju brojke od oko 700 000 hodočasnika godišnje, i sve ovo bez obzira na način života i stavove današnjeg društva.

3.3. Kategorije kršćanskih putovanja/turista

Kevin Wright (1997) determinirao je pet različitih kategorija kršćanskih putovanja. To su hodočašća, misije - odnosno misijski turizam, putovanja kršćanskih zajednica, kršćanski događaji i duhovne vježbe, te kršćanske atrakcije.

3.3.1. Hodočašće

Teorijsko značenje pojma hodočašće i hodočasnički turizam, kao i sam pojam hodočasnika definiran je s više aspekata i više religijskih temelja, kao i različitih povijesnih i kulturoloških aspekata. U definiranju i sagledavanju ovih složenih pojmova polazi se od više religijskih osnova. Polazište koje se definira često i najviše je upravo religija i kultura putovanja koja se zasniva na kršćanstvu - judaizmu gdje je Sveta zemlja središte za hodočašće u judaizmu i kršćanstvu, iako kršćani posjećuju mnoga lokalna svetišta u svojim ili drugim zemljama. Upravo kod katoličanstva najčešće mjesto posjeta i hodočašća su crkve i mjesta posvećena Blaženoj Djevici Mariji, ili posjeti značajnih za život i uskrsnuće Isusa Krista – Sveta Zemlja, ili Rim, kao glavno sjedište današnje crkve. Hodočašće je važan sastavni dio kršćanskog duhovnog života. Mnogi kršćani svoj život vide kao hodočasnički put koji ih vodi bliže Bogu. Razlozi za hodočasnička putovanja su različita, a bit će detaljnije opisana u poglavlju 6.

Sva bi se hodočašća, kako piše domaći katolički tisak, mogla klasificirati prema različitim kriterijima. Iz obilja hodočasničke prakse, a za daljnje i dublje proučavanje pastorala hodočašća, Ivan Koprek (1982) iznosi jednu subjektivnu klasifikaciju bez dublje analize koja se nalazi u daljnjem tekstu.

1. Prema objektu čašćenja:

- a) Hodočašće k svecima, njihovim grobovima i relikvijama (Rim, Padova, Asis itd.).
- b) Hodočašća na mjesta koja podsjećaju na različita ukazanja (Lourdes, Fatima itd.).
- c) Hodočašća na mjesta koja čuvaju svete ili čudotvorne slike ili likove (npr. naša marijanska svetišta)

2. Prema dobi:

a) djeca, b) mladež, c) odrasli, d) starci i bolesnici.

3. Prema staležima:

a) vozači, b) studenti i srednjoškolci, c) redovnici, d) sjemeništarci i bogoslovi, e) bračni parovi.

4. Prema prijevoznim sredstvima:

a) hodočasnici — pješaci,

b) Hodočasnici koji na hodočasnička mjesta stižu različitim prijevoznim sredstvima (avionom, brodom, autobusom, vlakom, osobnim automobilima, biciklima itd.).

332. Misije

Ako bi se za hodočašća moglo reći da su srce vjerskog turizma, onda bi misije bile njegova krv. Kršćanska vjera temelji se na Isusovim učenjima. Dužnost i trajni poziv svakog kršćanina je navještenje i svjedočenje Evanđelja, posebno onim narodima i zemljama koji ne poznaju njegovu riječ. U cilju pomaganja i evangelizacije kršćanska zajednica osniva organizacije/volonterske ustanove u potrebitim zemljama. Ljudi koji putuju u određenu zemlju radi dobrotvornog rada i pomaganja potrebitima nazivaju se volonteri/misionari, a njihova putovanja u različite zemlje, misije. Glavni cilj misija je podići temelje vjere u zemljama koje ne poznaju tu vjeru, bilo da se radi o duhovnom, odnosno širenju riječi Gospodnje ili pak o materijalnom, odnosno podizanje crkva, samostana ili sličnih građevina vezanih za vjeru. Misionara i misionarki Crkve u Hrvata ima ukupno 84 i djeluju u 27 zemalja u Africi, Latinskoj Americi, Aziji, Oceaniji i misijskim područjima Europe. Najpoznatija misija u Hrvata je misija u Africi pod nazivom „Mali dom“ koju predvodi fra Miro Babić (malidom.com, o-misiji, 10.rujna.2017.).

333. Putovanja kršćanskih zajednica

Novi segment kršćanskog turizma koji se, u zadnje vrijeme, užurbano širi je putovanje s grupom, odnosno zajednicom ljudi, poznati pod nazivom bratski praznici. Njihov cilj ne mora nužno biti vjersko putovanje, niti hodočašćenje određenom svetištu, nego jednostavno može biti samo ljetni odmor ili npr. krstarenje, ali bitno je naglasiti da se putuje u zajednici ljudi istih ili sličnih vjerskih načela.

334. Kršćanski događaji i duhovne vježbe

Još jedan od vidova kršćanskih putovanja su posjeti raznim kršćanskim događajima i duhovnim vježbama. Kršćani su se oduvijek okupljali prilikom različitih događanja, bilo da se radi o molitvi ili pojedinoj ceremoniji, ili da se radi o nekim važnijim događajima. Posjet Papi može privući milijune posjetitelja, a nešto slično se može navesti i u ostalim kulturama, npr. okupljanje na rijeci Ganges u Indiji. U ovakve događaje spadaju razni festivali, koncerti, edukacijske radionice, konferencije mladih itd.

335. Kršćanske atrakcije

Najnovija grana kršćanskog turizma odnosno putovanja su takozvane kršćanske atrakcije. Ono što je za djecu Disneyland, ili za ljubitelje umjetnosti Louvre u Parizu, to je za kršćane u SAD-u Holy Land Experience u Orlando. Biblijski park napravljen 2001 godine, godišnje posjeti preko 200,000 posjetitelja. U ovom parku također se nalazi kazalište, muzej te prihvatni centar (Svoboda, 2010). Nešto novo što bi svakako trebalo uzeti u obzir, budući da park sličnog pogleda na našem širem području ne postoji.

Kao što se može vidjeti, religija i turizam su isprepleteni i povezani na mnogo načina, a kao glavna poveznica ističe se hodočašće. Moguće je nabrojati brojne prednosti utjecaja turizma na religiju te njen razvoj i rast, ali valja reći da je utjecaj inverzan, te se može reći da i religija pozitivno utječe na rast turizma u određenim destinacijama. Lako je zaključiti da su glavna pokretačka snaga odnosa religije i turizma zapravo hodočasnici, a što je njihova snaga, koji su im motivi i što ih pokreće biti će pobliže objašnjeno u sljedećem poglavlju.

4. MOTIVI HODOČAŠĆA

Motivacija (lat. *motivation*) znači obrazlaganje, obrazloženje, navođenje pobuda ili razloga za nešto. Ona je utjecaj koji izaziva, usmjerava i održava željeno ponašanje ljudi (Anić, Domović i Klaić, 2002). Motivacija se može definirati kao čimbenik/pokretačka sila koja pokreće čovjeka da poduzme neku akciju/aktivnost tj. potiče na djelovanje (Mullins, 2002). Motivacija odgovara na pitanje zašto se netko ponaša na određen način, postiže ili ne postiže radnu uspješnost određene razine. Najjednostavnije određenje motivacije svakako je ono koje smatra da je ona traganje za onim što nedostaje ili što je potrebno osobi, odnosno, traženje zadovoljenja potreba. (Bahtijarević-Šiber F,1999).

To nešto za čime tragamo i što je potrebno za zadovoljenje potreba su motivatori. Stvari koje pojedinca potiču na djelovanje i koje utječu na ponašanje pojedinca. Oni stvaraju razliku u onome što će osoba činiti. Motivatori su određene nagrade ili poticaji koji pojačavaju žudnju za zadovoljenjem želja. Javljaju se u različitim oblicima. Najveći motivator konkretno vezan za hodočašća je duhovno ispunjenje i preporod. Anketa Glasa koncila (1971.,br 21.) utvrdila je da su motivi hodočašća uglavnom ovi: riješiti se tereta grijeha, raspjevati se iz dubina duše, riješiti se šokova iz djetinjstva, skinuti maske i strahove, biti među svojim svojim, radostan, svjedočiti da Crkva nije privid, nego stvarnost s kojom treba računati...

Motivacija je segment individualnog ponašanja koji je najosjetljiviji i najpodložniji utjecajima faktora vanjske i unutarnje okoline. Pošto spada u jednu od psiholoških varijabli, motivacija se ne može neposredno mjeriti, nego se o njoj zaključuje iz ponašanja, veličine zalaganja, ustrajnosti i smjera ponašanja.

Kako bi razumjeli što bolje motivaciju ljudi su stvorili određene teorije koje naizgled odgovaraju na jednostavna pitanja. Dvije su glavne skupine takvih teorija koje se razlikuju po viđenju bitnih osnova i uzroka ponašanja, a to su sadržajne i procesne teorije motivacije te uz njih i treće manje poznate teorije potkrepljenja koje imaju specifičan pristup.

Prema Geertzovoj općoj tvrdnji da vjerski simboli odražavaju i sintetiziraju ljudske poglede na svijet i njihove ideje o redu, hodočašća se najčešće sastoje od ritualiziranih putovanja na sveta mjesta povezana s drevnim čudima, no također se mogu sastojati od posjeta mjestima koja se povezuju s upravo aktualnim čudima. Čuda su oblik kolektivnoga ponašanja koja ugrožavaju

crkvenu hijerarhiju. On dodaje kako su stvari, koje su uzete za predstavljanje čuda, kulturološki dvosmislene i subjekt su interpretacije, ovisno o društvenom i kulturnom 'backgroundu' hodočasnika (Leutar, 2007). Motivi hodočašća su molba ili zahvala za neku milost ili tjelesnu potrebu, te duhovna okrjepa i obnova.

Zašto hodočastimo? Motivi hodočašća su veoma različiti - riješiti se tereta grijeha, skinuti maske i koja je nazočna u svijetu, tražiti pomoć u različitim životnim nevoljama, brigama, bolestima itd. U nekim hodočasničkim svetištima dovoljno je samo pogledati mnoštvo zahvalnica i zavjetnih darova koje su pobožni vjernici ostavila strahove, doživjeti radosne trenutke s Bogom kroz molitvu i slavlje Euharistije, svjedočiti Crkvu kao zajednicu na tom svetom mjestu. Iza svakoga molitvenog uzdaha, na svakoj zavjetnoj ploči, krije se poseban motiv hodočašća (Troplet Katolički tjednik, 2017). Na osnovu podataka dobivenih iz anketa nasumično odabranih hodočasnika u Međugorju u tablici 4.1. prikazani su neki od glavnih motiva njihova dolaska. N označava broj ispitanih, M srednju vrijednost, SD stupanj devijacije, odnosno odstupanja od srednje vrijednosti, F analizu varijance, a Sig. Značajnost na $p < 0,05$ (Leutar i Leutar, 2007).

Tablica 4.1. Motivi dolaska hodočasnika u Međugorje

Motivi hodočasnika	N	M	SD	F	Sig.
Traženje Boga	460	1,2435	0,6776	0,467	0,627
Produbljivanje vjere	465	1,2688	0,6621	4,245	0,015
Duhovna obnova	443	1,4153	0,7925	3,203	0,042
Molitva za zagovor	453	1,6909	0,9486	3,143	0,044
Nada za pomoć u nevolji	445	1,818	1,0657	0,081	0,923
Ispunjenje obećanog zavjeta	418	2,3062	1,4401	1,960	0,142
Zahvalnost Bogu	461	1,5293	0,9451	0,569	0,566
Način pokore	413	2,2228	1,3773	0,606	0,546
Dobivanje oprosta	415	2,4072	1,4313	4,270	0,015
Osjećaj zajedništva	423	2,2199	1,2416	0,295	0,745
Molitva za vlastito zdravlje	440	2,0273	1,2332	1,702	0,184
Molitva za zdravlje bližnjih	454	1,6982	1,0204	0,038	0,962
Čežnja za mirom duše	456	1,3553	0,8522	0,467	0,627

Izvor: Leutar I. , Leutar Z. (2007). *Obilježja hodočasnika u Međugorju – motivi i značenje hodočašća*, str. 232

Hodočašće je rođeno iz želje i vjere. Rođeno je iz želje za rješanjem svakovrsnih problema koji izrastaju iz ljudske situacije. Rođeno je iz vjere da negdje izvan poznatog svijeta postoji moć koja može riješiti teškoće koje ovdje i sada izgledaju nerješive i nepremostive (Morinis, 1992).

Hodočasnička mjesta sve više privlače ljude i ljudi ih posjećuju tražeći nova iskustva Boga, odnosno iskustvo mira, radosti, ljubavi, nade. Svakim hodočašćenjem čovjek se pokreće iz svoje svakidašnjice, ostavljajući posao, obitelj, prijatelje, sigurnost i polazi na put nošen svojom čežnjom za novim susretom s Bogom.

Iako je u temelju svakog hodočašća čežnja za Bogom, izlazak iz svakodnevnice i otvaranje božanskom, što je primarni motiv svakog hodočašćenja, postoje zacijelo i sekundarni motivi današnjeg hodočašćenja - upoznavanje svijeta i krajeva, naroda i njihovih običaja. Ako se dogodi da se samo na tome ostane, onda je to turizam. I primarnom motivu i svim mogućim sekundarnim motivima velika je pomoć čovjekova znatiželja, koja u prvome trenutku može nadići sve druge motive. Postoje hodočasnička mjesta koja su nastala izravnim Božjim zahvatom u život jednoga čovjeka ili više ljudi (uglavnom su tako nastajala marijanska hodočasnička mjesta povezana s ukazanjima) ili su nastajala polako tijekom vremena, vrlo često

nakon smrti nekoga posebnog izabranika Božjega ili pak karizmatičnim zahvatima pojedinih ljudi u Crkvi. Neovisno od toga kako su hodočasnička mjesta nastajala, u svima čovjek-hodočasnik traži uvijek isto. Budući da ipak često dolazi s različitim motivima, dužnost je ljudi koji organiziraju rad u hodočasničkim mjestima svakom hodočasniku pomoći da u sebi postane svjestan prave motivacije hodočašća: to je susret s Bogom, koji čovjeka čeka (Međugorje mjesto molitve i povjerenja, fra Slavko Barbarić 1999).

Hodočašće može biti motivirano nekim transcendentnim ciljem poput želje za identifikacijom sa svetim ili nekom drugom duhovnom potrebom, ili pak nizom životnih problema, poput zdravstvenih problema, društvene nesigurnosti, izostanka povjerenja u društveni ili politički sustav, ukratko egzistencijalnom krizom, zbog koje se priželjkuje transcendentalna pomoć. Pronaći „smisao i smjer osobne egzistencije“, smatra Margry, bit je hodočašća od njegove prve pojave do danas. Morinis usto smatra kako su hodočasničke motivacije tijekom čitave povijesti „više u vezi s društvenim, političkim i ekonomskim okolnostima nego s navodnim religijskim namjerama.“ U trenucima duhovne ili tjelesne potrebe ili pak egzistencijalne krize, dakle, nastupa vjera da je ideal, odnosno sveto, dostižno i djelotvorno na hodočasničkom odredištu. Stvarnost svetoga, osobito dostupna u hodočasničkom mjestu, ritualnim se i osjetilnim praksama prevodi i konkretizira u iskustvo. Tada možda i nejasno osjećanje svetoga tim postupcima postaje shvatljivo i blisko (Belaj, 2012).

5. MARIJANSKA SVETIŠTA U SVIJETU

Marijansko svetište je svetište posvećeno Blaženoj Djevici Mariji. Marijanska svetišta dio su kulture i prakse nekih kršćanskih crkava - uglavnom Rimokatoličke crkve. Svetišta posvećena Gospi obično obilježavaju ukazanje ili čudo, koje se pripisuje Blaženoj Djevici Mariji. Ponekad je marijansko svetište nastalo, zbog jake marijanske pobožnosti kroz povijest nekog kraja. Takva mjesta često su odredišta hodočašća.

Fenomen ukazanja. Što zapravo teologija podrazumijeva pod pojmom ukazanja i viđenja? Teolog prof. dr. Adalbert Rebić kaže da je riječ o području koje se razlikuje od našega svakidašnjega, opipljivoga, vidljivoga i konkretnog svijeta. Teološki gledano pod ukazanjem se podrazumijevaju oni psihički doživljaji u kojima zamjećujemo prirodno ili naravno nevidljiva bića (Bog, anđeo, Marija, ljudi u eshatološkom stanju, prostorno udaljene osobe), koja nadnaravno djeluju na naša osjetila da ih zamjećujemo kao da su pred nama, a u stvarnosti nisu fizički prisutna. Takva viđenja nisu ničim mjerljiva, ne mogu se snimiti niti se može registrirati njihov glas (Ivković, 2006).

Uz viđenja povezana su i slušanja. Vidioci osim što vide Gospu, čuju i njezine poruke (komuniciraju), koje obično pozivaju na obraćenje, molitvu, posebno molitvu krunice i pokoru. Poruke su više usmjerene na obnovu i procvat crkvenog života nego na davanje neke nove vjerske istine.

Dr. Rebić zaključuje: „Ukazanja su moguća i ona se najčešće ubrajaju u mistično doživljavanje koje je poseban dar Božji. Pojava ukazanja karakteristična je osobito za pučku katoličku mistiku u 19. stoljeću (Lourdes) i 20. stoljeću (Fatima i Međugorje). Autentičnost takvih ukazanja Crkva redovito prosuđuje po duhovnim plodovima i duhovnom odjeku (hodočašća svjetskih razmjera, kao što je slučaj u Lourdesu, Fatimi i Međugorju) i ona se ubrajaju u privatno područje i nikoga ne obvezuju da u njih povjeruje. Nasuprot privatnim objavama i ukazanjima postoje javna ukazanja i javne objave, u kojima Bog preko vidjelaca Crkvi šalje neku važnu poruku, kao što su to bili u Starome zavjetu proroci, u Novome zavjetu Isus Krist i njegovi apostoli. Takve javne objave i poruke, koje za život Crkve i za spasenje pojedinca imaju odlučujuću važnost- poručuju nešto o stvarima vjere i čudoređa- obvezuju u savjesti sve katoličke vjernike koji su podložni crkvenom zakoniku.“ (Ivković, 2006).

Kroz povijest zabilježeno je mnogo Marijinih ukazanja. Statistički podaci kažu: Od uznesenja na nebo, Velike Gospe, do 1400. godine ukazala se 35 puta, od 1400. do 1600. još 56 puta, od 1600. do 1800. još 31 put, a od 1800. do danas 70 puta. Samo u 90 godina prošlog stoljeća, od 1905. do 1995. prijavljeno je 295 ukazanja, no Crkva je autentičnim priznala samo njih 11 (Ivković, 2006).

Gotovo sva Marijanska svetišta u svijetu nastala su pod sličnim uvjetima s kojim se povezuju. Kronološki poredano, prvo i najstarije svetište ovog tipa nalazi se u Guadalupeu u Meksiku. Kronološki je prikazan povijesni sažetak Gospinih ukazanja u svijetu u tablici 5.1.

Tablica 5.1. Kronološki pregled ukazivanja i mjesta ukazivanja Blažene Djevice Marije

GODINA	MJESTO	OPIS
1531.	Guadalupe	<i>Ukazanje meksičkom Indijancu smatra se početkom pokrštavanja Latinske Amerike: u nepunih 10 godina 10 milijuna Azteka prihvatilo je kršćanstvo.</i>
1798.	Lavang	<i>Gospa je priskočila u pomoć vijetnamskim kršćanima koji su se, bježeći od progona kralja Canh-Thinha, sklanjali u šumu Lavang.</i>
1830.	Pariz	<i>Marija se ukazala redovnici Katarini Laboure, kojoj je dala medaljicu i obećala da će svi oni koji je budu nosili s vjerom biti pod njezinom zaštitom.</i>
1846.	La Salette	<i>Ponovo se ukazuje u Francuskoj i preko 15-godišnje Melanie Calvet i 11-godišnjega Maximina Girauda poziva na obraćenje.</i>
1858.	Lourdes	<i>Predstavlja se kao „Bezgrešno Začeće“. Ukazanje se događa 10 godina nakon Komunističkog manifesta Karla Marxa.</i>

Tablica 5.1. Kronološki pregled ukazivanja i mjesta ukazivanja Blažene Djevice Marije (nastavak)

1917.	Fatima	<i>Iznova poručujući da Bog postoji, navješćuje kraj Prvoga svjetskog rata, ali upozorava na mogućnosti još gorega rata ako se ljudi ne obrate i ako se ne zaustavi širenje zabluda iz boljševičke Rusije.</i>
1933.	Banneux	<i>Nastojeći ublažiti nevolju, ukazuje se u Belgiji, na granici Trećeg Reicha, kad Hitlerov nacionalsocijalizam prijete čovječanstvu.</i>
1937.	Heede	<i>Uoči Drugog svjetskog rata dolazi u nacističku Njemačku i očituje se kao Kraljica Neba i Zemlje, što se smatra odgovorom Neba paklenskome Trećem Reichu.</i>
1981.	Međugorje	<i>Predstavivši se kao Kraljica Mira, poziva na mir i obraćenje, točnio deset godina prije izbijanja rata na području bivše Jugoslavije.</i>
1981.	Kibeho	<i>U Ruandi se ukazuje od 1981. do 1988. pretkazan je genocid koji se dogodio 1994., kad je u građanskom ratu poginulo milijun ljudi.</i>

Izvor: Bubalo R., Despot Z., Hančić S., Ivković Ž. (2006). *Međugorje tajna gospinih ukazanja*, Ljubljana, MKT Print d.d., str. 16-17.

6. OPĆI PODACI O MEĐUGORJU

Međugorje je maleno mjesto koje se nalazi u Bosni i Hercegovini, 30-ak kilometara jugozapadno od Mostara. Kao što mu i samo ime kaže, smješteno je među gorama kojima je okruženo sa tri strane. Upravo na jednoj od tih gora dogodio se i znameniti događaj ukazanja Blažene Djevice Marije koje je cijelo mjesto od 1981. godine okrenulo u potupno drugom smjeru i pogledu.

6.1. Povijest Međugorja

Od kraja 6. st. u ovim se krajevima naseljavaju Hrvati. Godine 1357. ovo područje pripada ugarsko-hrvatskom kralju Ljudevitu I. Ovo je područje do 12. st. bilo glagoljsko područje, što dokazuje poznata Humačka ploča. U drugoj polovini 12. st. prevladava oblik ćirilice, tzv. bosančica. Na području Brotnja nije pronađen ni jedan latinski natpis iz srednjeg vijeka, nego samo hrvatski natpisi pisani bosančicom. Važno je spomenuti pojavu stećaka na ovim prostorima.

Glede kršćanstva, ono se u okolici Međugorja javlja još u rimsko doba. Sudeći po brojnim ostacima starokršćanskih crkava bilo je veoma rašireno. Velikim dijelom je uništeno, a crkve razorene u vrijeme seobe naroda u 6. i 7. st. poslije Krista. U 13. st. u hrvatsku bosansku državu, kojoj pripada i Humska zemlja (Hercegovina), kao misionari dolaze najprije dominikanci, a nakon njihova neuspjeha franjevci, koji ubrzo postižu velike uspjehe u vraćanju bogumila ili "bosanskih krstjana" u krilo katoličke Crkve i vjere. Bosna i Hercegovina pada pod tursku vlast 1463. Od tada su prisutni muslimanski elementi na prostorima Bosne i Hercegovine. Jako važnu ulogu za razvoj i očuvanje kršćanstva na području Bosne i Hercegovine imali su franjevci. Kad se u 18. st. u Hercegovinu vratio relativni mir, franjevci prikupljaju ostatke vjernika i ustrojavaju župe. Župa Međugorje je utemeljena 1892. godine. Nakon oslobođenja od osmanlijske vladavine (1878), vlast na ovim prostorima je preuzela Austrougarska. Nakon toga dolazi bliža povijest, kraljevina SHS, kraljevina Jugoslavija, te drugi svjetski rat i ustroj komunizma na ovim prostorima. Život pod komunističkom vlašću u župi Međugorje bio je težak. Ljudi su batinani, suđeni na višegodišnje kazne zatvora samo zato jer su bili katolici i Hrvati. Hodočasnici koji su ovamo dolazili na početku ukazanja sve su ovo vidjeli na djelu. Dočekao ih je siromašan kraj i neljubazni policajci. Vlast nije dopuštala da im se pruži bilo kakva usluga, nego ih je zajedno s domaćim pučanstvom progonila i zatvarala jer govore da se Gospa ukazala. No, domaći ljudi bili su gostoljubivi i ponosni. Komunistička diktatura propada

1990. godine. Međugorje se danas nalazi u državi Bosni i Hercegovini. Zbog komunističke vladavine i strašnog rata, infrastruktura je u Međugorju još uvijek nerazvijena što ipak nije spriječilo hodočasnike da pohode ovo sveto mjesto. (Međugorje mjesto molitve i pomirenja, kratke povijesne činjenice).

6.2. Međugorje danas

Međugorje danas slovi za jedno od glavnih religijsko-turističkih destinacija na našim prostorima, ogromne količine hodočasnika koji se godišnje slijevaju u ovo maleno mjesto dovele su do velike potražnje, te vođeno time i ubrzanog rasta. Danas Međugorje broji oko 5000 stanovnika, mnoštvo smještajnih objekata te velikog broja znamenitosti koje hodočasnici svakodnevno obilaze. U nastavku su navedene neke od ključnih znamenitosti bez kojih Međugorje danas ne bi bilo to što jest.

6.2.1. Crkva Svetog Jakova

Crkva svetog Jakova počinje se graditi 1934. godine, nakon rušenja stare crkve (zbog trunog terena na kojem se nalazila). Radovi na crkvi su trajali sve do 1969. godine kada je po završetku crkva blagoslovljena. Kada je projektant pokazao nacрте crkve bilo je pobuna oko veličine iste u odnosu na potrebu same župe i njenih župljana, ali je crkva svejedno izgrađena po planovima. Crkva možda je bila velika u to vrijeme ali već 1981. godine postaje i premala za svoje potrebe stoga se od te godine crkva i prostor oko nje sve više nadograđuju. Fascinantna činjenica o povezanim stvarima koje su bile prije ukazanja je ta da osim veličine crkve koja je kao predviđena unaprijed za taj događaj i sam zaštitnik župe nosi svoj znak. Naime sveti Jakov je poznat po tome da je zaštitnik hodočasnika stoga je zanimljivo da je baš njegova župa postala najveće hodočasničko mjesto. Gospa je na početku ukazanja rekla da je unaprijed pripremala i baš izabrala ovu župu zbog vjere i molitve, te da će župljani biti njeni apostoli kao što je i Isus imao svojih 12 apostola da šire vjeru i njegovu ljubav kroz svijet.

Slika 6.1. Crkva sv. Jakova u Međugorju nekad i danas

Izvor: Dnevnik.hr. Preuzeto s: <http://blog.dnevnik.hr/sirenica25/2007/06/1622718769/posjet-majcici.html>

(20.5.2017)

622. Brdo Ukazanja/Podbrdo

Podbrdo, mjesto nekoliko stotina metara iznad bijakovičkog zaseoka je mjesto prvih Gospinih ukazanja, te se danas naziva Brdo Ukazanja. Gospa se prvi put ukazala djeci, točnije šestero njih 24.6.1981. Do samog mjesta ukazanja vodi strma staza uz koju su postavljeni 1989. godine radovi prof. Carmela Puzzola, a to su brončani reljefi žalosnih i radosnih otajstava krunice. U lipnju 2002. godine, brončani reljefi slavnih otajstava prof. Carmela Puzzola postavljeni su na stazi koja od mjesta ukazanja silazi prema Plavom križu.

Slika (broj) prikazuje Brdo Ukazanja prvih dana ukazanja (gornja slika) i danas (donja slika). Na putu do mjesta ukazanja postavljen je veliki drveni križ na mjestu gdje je trećeg dana ukazanja Gospa preko vidjelice Marije Pavlović po prvi put pozvala na mir.

Gospin kip postavljen je na mjestu ukazanja u čast 20. obljetnice ukazanja koji je na slici 6.2. Rad Dina Felicia napravljen je prema modelu kipa koji se nalazi ispred župne crkve.

Slika 6.2. Brdo ukazanja nekada i danas

Izvor: Vila-polonia-medjugorje.com. Preuzeto s: villa-polonia-medjugorje.com/o-medjugorju/#!: <http://>
(20.5.2017)

623. Križevac

Iznad Međugorja, tačnije 520 metara, nalazi brdo Križevac na kojem su župljani podigli armiranobetonski križ visok 8,56 metara 15. ožujka 1934. godine. Na tom križu piše „Isusu Kristu, Otkupitelju ljudskog roda, u znak svoje vjere, ljubavi i nade, u spomen 1900. godišnjice Muke Isusove“. U samo križište ugrađene su moći Isusovog križa, dobivene iz Rima. Još od tada, na prvu nedjelju nakon Male Gospe, slavi se sveta Misa na Križevcu u čast blagdana Uzvišenja Svetog Križa. Početkom Gospinih ukazanja, na Križevcu se počeo moliti križni put. Postaje su bile označene drvenim križevima do 1988. godine kada su postavljeni brončani reljefi prof. Carmela Puzzola.

Između dvije postaje Križnog puta, 24.11.2001. godine, na prvu obljetnicu smrti fra Slavka Barbarića, ugrađen je fra Slavkov brončani reljef u kamen kao znamen i spomen na čovjeka koji je govorio ono što je mislio i činio ono što je govorio, slijedeći pritom poruke Kraljice Mira i Evandjelja.

Slika 6.3. Križevac nekada i danas

Izvor: Medjugorje-info.com. Preuzeto s: <https://www.medjugorje-info.com/hr/medjugorje-novosti/proslava-uzvisenja-sv-kriza-u-medugorju> (20.5.2017.)

624. Plavi križ

Plavi križ nalazi se u podnožju Brda ukazanja, postavljen 1985. godine. Zašto je postavljen u podnožju Brda ukazanja? Nedjelja, 1982. godine, točnije 4. srpnja, unatoč tada policijskoj zabrani odlaska na mjesto ukazanja, grupa mladića i djevojaka odlučila je zajedno sa Ivanom vidiocem popeti se na Podbrdo i početi se moliti i slaviti Gospoda. Toga dana je također bio veliki komunistički praznik „Dan Borca“. Tokom molitve, Gospa se ukazala Ivanu i rekla mu da želi da se formira molitvena skupina i da se sastaje dva puta tjedno i da će Ona pratiti molitvenu skupinu svojim ukazanjima. Dani njihovih susreta su bili utorak i petak, kada su svi mogli biti prisutni, u večernjim satima poslije večernje svete mise oko 22 sata. Tako jednog utorka, 27. srpnja, molitvena skupina kreće na Brdo Ukazanja, ali putem kuda si išli prvih dana vidioci na Brdo. Dok su išli prema Brdu Ukazanja, Ivan je iznenada imao ukazanje u kojem je bio upozoren da se ne penje na Brdo sa molitvenom skupinom, jer je bila postavljena zajedno od više policajaca, tadašnje „milicije“. Te večeri Gospa je zaštitila Ivana i molitvenu skupinu i

rekla gdje se grupa može sastajati na molitvu da ne bi riskirala uhićenje. Član molitvene skupine, Nedjeljko Brečić, u dogovoru sa Ivanom vidiocem, označava mjesto gdje ih je Gospa zaštitila svojim ukazanjem i postavlja drveni križ, otprilike 2,5 metra veličine. Nedjeljko i Ivan uzimaju plavu boju od Ivanova oca Stanka, koji je tada bojao jednu ogradu te boje križ da bi ga zaštitili od kiše. Tako je taj križ dobio naziv „Plavi Križ“. Po dopuštenju molitvene skupine, jedan talijanski hodočasnik, Fausto iz Bormia, 1989. godine zamjenjuje drveni križ sa željeznim.

625. Kip uskrslog Isusa Krista

Brončani kip Uskrslog Isusa Krista, koji se nalazi iza župne crkve, djelo je slovenskog kipara Andreja Ajdiča. Kip Uskrslog Isusa Krista, jedno je od Međugorskih čuda zbog toga što iz desnog koljena Uskrslog kapaju suze, odnosno tekućina koja po svom kemijskom sastavu je ista ljudskim suzama. Tako brojni hodočasnici u molitvi čekaju svoj red kako bi dotaknuli suze iz Isusovog koljena te napravili znak križa na čelu ili skupili suze u svoje maramice i ponijeli svojim domovima.

Za hodočasnike koji ne mogu ići na Križevac, uređen je prostor oko kipa za molitvu Križnog puta.

Slika 6.4. Kip uskrslog Isusa

Izvor: Medjugorje-info.com. Preuzeto s: <https://www.medjugorje-info.com/hr/molitve/vecernja-iii> (20.5.2017.)

626. Majčino selo i vrt sv. Franje

„Majčino selo“ je jedna velika obitelj koja okuplja više zajednica i udruga. Pripada Hercegovačkoj Provinciji Franjevacca Uznesenja Blažene Djevice Marije, Mostar, BiH. Djeluje od 1993. godine, od vremena rata u Bosni i Hercegovini.

Gradnju i djelovanje započeo je fra Slavko Barbarić zajedno sa Školskim sestrama franjevkama hercegovačke provincije „Svete obitelji“. Nastalo je iz potrebe prihvata i skrbi za djecu koja su u to ratno i poratno vrijeme pogođena gubitkom doma i roditeljske skrbi. Službeno je započelo s radom 8. rujna 1996. godine.

„Majčino selo“ sagradili su i održavaju hodočasnici i dobročinitelji iz cijelog svijeta.

TEMELJNE DJELATNOSTI:

- * Dječje selo – za djecu i mladež
- * „Sv. Mala Terezija“ – dječji vrtić
- * Zajednica „MAJKA KRISPINA“
- * Zajednica „MILOSRDNI OTAC“
- * „MEĐUGORJE MIR – MAJČINO SELO“ – vjersko-humanitarna udruga
- * „Kraljica Katarina“ – likovna radionica s galerijom
- * „Vrt Svetoga Franje“ – mjesto za odmor i molitvu

627. Domus pacis

Kuća mira ili Domus pacis je kupljena 1990. godine od strane svećenika u blizini crkve zbog brojnih zahtjeva hodočasnika koji dolaze u Međugorje za prostorom u koji mogu doći i moliti se nekoliko dana u miru te imati duhovne vježbe. Danas je "Kuća mira" popunjena u kroz cijelu godinu. U njoj se neprestano odvijaju različiti seminari. Najveće zanimanje postoji za seminare posta i molitve koji se organiziraju za različite jezične skupine. Ništa manje zanimanje ne vlada i za seminare koje organiziraju franjevci za mlade framaše (pripadnike franjevačke mladeži iz cijele Hercegovine). Sestre franjevke Hercegovačke franjevačke provincije organiziraju seminare za djevojke, zatim različite organizacije koje se bore protiv ovisnosti. U Kući mira održavaju se i različiti susreti duhovne naravi za župljane i hodočasnike. Kuća se uzdržava od dobrovoljnih priloga.

628. Zajednica Cenacolo

Sestra Elvira je osnovala zajednicu Cenacolo 16.srpnja 1983. godine u gradiću Saluzzo, pokrajina Cuneo u Piemontu na sjeveru Italije. Od grada je dobila na korištenje jednu napuštenu i ruševnu kućicu u kojoj je započela s radom. Radi prihvatilište za sve razočarane i zavarane blještavilom svijeta, ljude koji su se dali ovisnosti o drogama. Na samom početku plan je bio jedna kuca ali naravno zbog potreba i situacije u društvu i svijetu sve više zemalja je imalo potrebu za takvom zajednicom. Trenutno postoji 61 bratovština u 18 zemalja svijeta (Italija 21; Austrija 1; Bosna i Hercegovina 2; Hrvatska 8; Francuska 4; Engleska 1; Irska 1; Poljska 3; Portugal 1; Slovenija 1; Slovačka 1; Španjolska 2; SAD 4; Argentina 2; Brazil 5; Meksiko 1; Peru 2; Afrika – Liberija 1).

„Zajednica ne želi biti samo mjesto oporavka i socijalne skrbi, nego škola života, jedna velika obitelj gdje se prihvaćena osoba može osjetiti kao kod kuće i na taj način pronaći vlastito dostojanstvo, ozdravljenje rana, mir u srcu, radost življenja i želju da voli.

Onima koji kucaju na naša vrata nudimo jednostavan i obiteljski način života: besplatno prihvaćanje kao znak istinske ljubavi; iskreno prijateljstvo kao temelj ljudskih odnosa; otkrivanje rada koji se živi kao dar i mogućnost sazrijevanja za životne odgovornosti; molitva i vjera u Isusa Krista, koji je umro i uskrsnuo za nas, kao odgovor na potrebu beskrajne ljubavi koja obitava u ljudskom srcu. Vjerujemo da je kršćanski život, u svojoj punini, pravi odgovor za svaki nemir srca i da samo Onaj koji je stvorio čovjeka može obnoviti njegovo srce kada je ranjeno iskustvima koja su ga zavarala, zavela i razočarala.“ (Zajednica Cenacolo)

629. Vidioci

Slika 6.5. Vidioci

Izvor: Medjugorje-info.com. Preuzeto s: <https://www.medjugorje-info.com/hr/o-medjugorju/vidioci-govore/>

(20.5.2017)

Dana 24.6.1981. oko 18 sati šestoro mladih iz župe Međugorje, Ivanka Ivanković, Mirjana Dragičević, Vicka Ivanković, Ivan Dragičević, Ivan Ivanković i Milka Pavlović, vidjeli su na brdu Crnica, na predjelu zvanom Podbrdo, bijelu pojavu s djetetom u naručju nakon čega su se prestrašeni razbježali s mjesta događaja.

Sutradan 25.6.1981. u isto vrijeme, četvoro od njih, Ivanka Ivanković Elez, Mirjana Dragičević Soldo, Vicka Ivanković Mijatović i Ivan Dragičević osjećali su se snažno privučeni prema mjestu gdje su dan prije vidjeli pojavu koju su taj dan prepoznali kao Gospu. Kasnije su se pridružili Marija Pavlović Lunetti i Jakov Čolo, a Milka Pavlović i Ivan Ivanković više nikad poslije toga nisu vidjeli Gospu.

Mirjana Dragičević Soldo – svakodnevna ukazanja imala je od 24.06.1981. godine do 25.12.1982. godine kada joj je Gospa povjerila zadnju 10. tajnu te od tada ima ukazanja jedanput godišnje na svoj rođendan 18. ožujka i svakog drugog u mjesecu. Gospa je Mirjani povjerila molitvenu nakanu za nevjernike- sve one koji još nisu upoznali ljubav Božju.

Vicka Ivanković Mijatović – još uvijek ima svakodnevna ukazanja. Gospa joj je povjerila devet tajni. Molitvena nakana koju joj je Gospa povjerila je za sve bolesne.

Ivanka Ivanković Elez – prva vidjela Gospu. Svakodnevna ukazanja imala od 24.06.1981. godine do 07.05.1985. Povjerivši joj desetu tajnu Gospa joj je rekla da će imati ukazanja jedanput godišnje i to na svaku godišnjicu ukazanja tj. 24. lipnja. Molitvena nakana koju joj je Gospa povjerila je za obitelji.

Jakov Čolo – svakodnevna ukazanja imao od 25.06.1981. do 12.09.1998. povjerivši desetu tajnu Gospa mu je rekla da će imati ukazanja jedanput godišnje i to na Božić. Molitvena nakana koju mu je Gospa povjerila je za sve bolesne.

Ivan Dragičević – ima svakodnevna ukazanja još uvijek. Gospa mu je povjerila devet tajni. Molitvena nakana koja mu je povjerena je za mlade i svećenike.

Marija Pavlović Lunetti – ima svakodnevna ukazanja još uvijek. Preko nje Gospa upućuje poruku župi i svijetu. Od 1.03.1984. do 8.1.1987. to je bilo svakog četvrtka, a od siječnja 1987. svakog 25. u mjesecu. Gospa joj je povjerila devet tajni. Molitvena nakana koju joj je Gospa povjerila je za duše u čistilištu.

Način na koji Gospa komunicira s vidiocima i kako oni to doživljavaju:

"S njom razgovaram na hrvatskom jeziku, kao sada s vama, vidim je kao vas i mogu je dodirnuti. Za moj rođendan i za godišnjicu ukazanja, Gospa me zagrlila. To je predivan osjećaj, sav protrem na taj dodir." (Ivan Dragičević)

"Ima predivan glas, kad govori kao da pjeva. Na svaki moj rođendan Gospa mi pruži ruku, čestita, poljubi me poput svake žive osobe. Osjetiš dodir lica, stisak ruke, samo taj dodir je nježan, ispunjen ljubavlju. Isto tako, i mi njoj čestitamo njezin rođendan." (Vicka Ivanković Mijatović)

"No nemojte me pitati kakav je to osjećaj, jer teško ga je opisati. O njemu ne možemo govoriti kao o dodiru, to je nešto što doživljavaš u svome srcu." (Jakov Čolo)

"Meni je dovoljno samo da je vidim, da doživim tu ljepotu. Mislim da se tako osjećaš samo kad si u raj. Osim toga, ona me sve vrijeme grli svojim pogledom, svojim riječima, svojom ljubavlju." (Mirjana Dragičević Soldo).

62.10. Međunarodni susreti

S povećanjem broja hodočasnika u Međugorju od početka ukazanja do danas, postalo je potrebno upotpuniti duhovni doživljaj te razviti raznolik duhovni sadržaj, samim time organizirani su razni međunarodni susreti koji će biti navedeni i ukratko opisani, a od kojih je najpoznatiji Međunarodni molitveni susret mladih ili Mladifest.

Međunarodni molitveni susret mladih

Molitveni susret mladih ili više poznatiji pod nazivom festival mladih održava se u Međugorju svake godine u razdoblju od 01. do 06. kolovoza još od 1989. Susret započinje 01. kolovoza večernjim molitvenim programom, a svaki naredni dan se nastavlja uz cjelodnevni program koji se mijenja iz godine u godinu. Program se većinom sastoji od različitih predavanja i svjedočanstava ljudi koji su se obratili, ozdravili, osjetili poziv za redovništvo, svjedočanstva obitelji o načinu življenja obiteljskog života u Kristu, predavanja vidi oca, krunice, misnog molitvenog programa, klanjanja presvetom oltarskom sakramentu, procesije, predstave u izvedbi zajednice Cenacolo, druženja uz pjesmu i dijeljenje iskustava i doživljaja i sl. Festival završava slavljenjem svete mise ispod križa na brdu Križevac u ranim jutarnjim satima. Festival

svake godine okupi oko 50 000 mladih iz različitih zemalja, a u koncelebraciji večernjeg misnog slavlja sudjeluje oko 400 svećenika također iz cijelog svijeta.

Slika 6.6. Logo 28. festivala mladih u Međugorju

Izvor: Medjugorje-info.com. Preuzeto s: <https://www.medjugorje-info.com/hr/najave/28-medunarodni-molitveni-susret-mladih-u-medugorju> (20.5.2017)

Festival se uvijek održava pod nekim određenim prigodnim geslom kao što je ovogodišnji 28. po redu održan pod riječima: „I molim za ovo: da ljubav vaša sve više i više raste u spoznaji i potpunu pronicanju te možete prosuditi što je najbolje.“ (Fil 1,9). O posjećenost festivala i broju različitih zemalja iz kojih dolaze mladi govori i sama činjenica da se program simultano prevodi na engleski, talijanski, njemački, francuski, španjolski, portugalski, poljski, slovački, slovenski, mađarski, rumunjski, ruski, češki, korejski, arapski, mandarinski kineski i kantonski kineski.

Međunarodni seminar za bračne parove

Seminar za bračne parove održava se svake godine u različito vrijeme s tim da je prošlogodišnji susret održan sredinom mjeseca studenog kao što će biti i ove godine. Seminar se sastoji od trodnevnog programa. Prvi dan je uobičajeno prijava sudionika, uvod u seminar te večernji molitveni program, ostali dani se sastoje od jutarnje i večernje molitve, predavanja i razgovora, odlaska na Križevac i Podbrdo, klanjanja presvetom oltarskom sakramentu te pripravi za ispovijed. Na kraju seminara sudionici izlažu svoje dojmove. Seminar svake godine ima svoje geslo voditelje i razne predavače. Ove godine u razdoblju od 08.-11. studenog održat će se 18. međunarodni seminar za bračne parove pod geslom: „Da ljubav vaša sve više raste“ (Fil 1,9). Seminar će voditi međugorski župnik fra Marinko Šakota i svećenik iz Družbe Isusove, p. Mijo Nikić. Prošlogodišnji seminar koji je bio pod geslom: „Budite milosrdni kao što je Otac vaš milosrdan“ (Lk 6, 36) okupio je više od 200

bračnih parova iz 10 država: Engleske, Belgije, Letonije, Ukrajine, Njemačke, Italije, Češke, Slovačke, Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Međunarodni seminar za svećenike

Godišnji međunarodni susreti za svećenike započeli su u ljeto 1996. godine, a od tada se redovito održavaju. Na prvom seminaru je okupljeno tek nekolicina svećenika iz raznih država koji su te godine hodočastili u Međugorje, a nakon toga se broj svećenika na ovim seminarima samo povećavao, pa je tako 2003. na seminaru bilo prisutno 340 svećenika iz 32 zemlje i 16 jezičnih područja. Na seminaru održanom u ljeto 2017. čija je tema bila "Da ljubav vaša sve više raste" (Fil 1, 9), prisustvovalo je nešto više od 560 svećenika.

Seminar posta molitve i šutnje

Seminar posta, molitve i šutnje prigoda je pripreme za početak Jubileja godine milosrđa molitvom i postom. Seminari posta molitve i šutnje, održava se u Domus Pacisu svake godine po nekoliko puta. Seminari su prvotno bili zamišljeni kao duhovna obnova i priprema za svećenike kako bi se što bolje pripremili za sve zadatke koji ih čekaju kroz godinu, a vodio ih je na samom početku fra Slavko Barbarić.

Danas su seminari posta molitve i šutnje namijenjeni svima te se uz hrvatski održavaju na brojnim jezicima za brojne hodočasnike, neki od jezika na kojima se održavaju su +talijanski, poljski, njemački, češki, engleski, ukrajinski itd.

6211. Humanitarne djelatnosti

Udruga fra Slavko Barbarić

Udruga nosi ime jednog od najvećih humanitaraca na prostoru Hercegovine, fra Slavko Barbarić je između ostalog vodio je seminare posta i šutnje za svećenike u Domsu Pacisu, te je utemeljio i vodio i Majčino Selo.

Udruga fra Slavko Barbarić je utemeljena nedugo nakon njegove smrti 24. Studenog 2000., a temeljna joj je namjena da pomaže i potiče mlade na veći uspjeh u školovanju u vidu stipendiranja učenika koji imaju nadprosječne rezultate, ali i suprotno tome također su potpora obiteljima odnosno studentima koji su slabijeg imovinskog stanja te im svojom stipendijom odnosno potporom omogućuju daljnje školovanje.

Udruga Međugorje-Mir

Vjersko-humanitarna udruga Međugorje-Mir osnovana je 1992. U Republici Hrvatskoj zbog lakše i uspješnije suradnje sa carinskim i drugim nadležnim organima. Tako je osnovana udruga Međugorje - Mir, kao podružnica Caritasa Župnog ureda Međugorje. Udruga se prvenstveno bavi sljedećim problemima:

Prikupljanje i razdioba humanitarne pomoći (posredovanje u nabavci i raspodjeli hrane, odjeće, obuće, higijenskih potrepština, opreme za domaćinstvo, građevinskog materijala i drugog između darovatelja i onih kojima je pomoć potrebna)

Skrb za stare, bolesne i hendikepirane (pomoć u nabavi pelena za odrasle, lijekova, medicinske opreme i pri odlasku na liječenje).

Skrb za djecu i mladež (pomoć obiteljima s puno djece i siromašnim studentima).

Pomoć crkvenim i vjerskim zajednicama.

Pomoć katoličkim misijama u svijetu kao i projektima pomoći siromašnim zemljama i područjima u svijetu zahvaćenim prirodnim katastrofama i ratovima.

Ostali oblici karitativnog djelovanja, kojima se doprinosi ostvarivanju ciljeva udruge.

Marijine ruke

Humanitarna udruga Marijine ruke osnovana je u srpnju 2016. godine u Međugorju s ciljem pomoći siromašnima i svima kojima je pomoć potrebna. Prije osnutka udruga je djelovala 3 godine u župi Međugorje kao Ured za potrebite.

Na činjenje dobra i pomoć potrebitima potakle su ih riječi Kraljice Mira: "Pozivam vas i danas da budete ljubav tamo gdje je mržnja, i hrana gdje je glad. Otvorite, dječice, vaša srca i neka vaše ruke budu ispružene i darežljive kako bi svako stvorenje preko vas zahvaljivalo Bogu stvoritelju." (Gospina poruka 25. rujna 2004.). U rad udruge uključeno je više od 90 volontera (mladi iz Međugorja i Brotnja). Članovi imaju redovite molitvene susrete, radne sastanke i aktivno sudjeluju u aktivnostima udruge. Rad udruge se odnosi na to da se pomogne siromašnima i potrebitima, čiste se i uređuju domovi starima i nemoćnima i slično.

Marijini obroci/ Mary's meals

Marijini obroci su humanitarna organizacija kojoj je najvažniji cilj brinuti se za gladnu djecu diljem svijeta. Počeci su bili za vrijeme domovinskog rata kada su dva brata iz Škotske, Magnus i Fergus MacFarlane-Barrow, koji su ranije doživjeli obraćenje u Međugorju, odlučili prikupiti humanitarnu pomoć za potrebite u Međugorju koje je tada bilo zahvaćeno ratom. Magnus je odlučio ostaviti svoj posao i uzeti godinu dana neplaćenog dopusta. Prodao je svoju kućicu da bi mogao voziti pomoć u Bosnu i Hercegovinu dok god su ljudi slali donacije. Donacije nisu prestale pristizati i Magnus se nikada nije vratio na svoj stari posao. Uskoro je postalo nužno osnovati registrirano dobrotvorno društvo, Scottish International Relief (SIR). Od tada počinje širenje na različite zemlje, te se broj djece kojima je pružena pomoć značajno povećava. Sva pomoć koja je pružena u vidu hrane, nazvana su Mary's meals, a kada je to postao primarni posao SIR-a i službeno mijenja naziv u Mary's Meals. Sada hranu dobiva 1,230,171 najsiromašnije djece svijeta svakoga dana kad pohađaju školu. Pomoć se daje svima bez obzira na vjeru, dob, spol ili boju kože. Marijini obroci djeluju na 5 kontinenata u 14 različitih zemalja, a svoj početak može zahvaliti obraćenju upravo u Međugorju.

6.3. Statistički podaci i komentari

Usporedno s ljudima mijenjao se i njihov odnos prema zemlji. Nekada se obrađivao svaki pedalj, a danas je zemlja uglavnom neobrađena, ali je postala unosna nekretnina. Stranci je naveliko kupuju i tako postaju sve jači dioničari međugorske zemlje. Broj stranaca je u porastu i ako se ne riješi pitanje prodaje nekretnina, za očekivati je da će se etnička slika Međugorja u skorijoj budućnosti dosta promijeniti. Stranci nekretnine kupuju kako bi u Međugorju oplodili svoj novac i zaradili. Ima i onih koji su se iz vjerskih pobuda zaljubili u Međugorje i žele ostati živjeti ili barem sagraditi dom svojim budućim naraštajima. Među njima je najviše Talijana i Iraca.

Gospina ukazanja dramatično su promijenila živote međugorskih stanovnika. Nekada poljoprivrednici preko noći su se pretvorili u ugostitelje, hotelijere i trgovce, na što je žitelj Međugorja naprosto bila prisiljena. Prema zapisima Župnog ureda u Međugorju, drugi dan nakon Ukazanja našlo se preko 50 000 znatizeljnih posjetitelja. U to doba Međugorje i

Bijakovići nisu imali nikakvih smještajnih kapaciteta i mogućnosti, tako da su gosti iz drugih mjesta odsjedali u seoskim domaćinstvima i tada su još domaćinstva primala goste bez ikakvih naknada. Dalje se stalnim i sve većim priljevom gostiju počelo izgrađivati sve više novih kuća za njihov prihvata. U početku su hodočasnici željeli pa čak i zahtijevali osjetiti obiteljski ugođaj tijekom posjete što je tada još bilo i moguće jer je veliki broj kućanstava mogao primiti do 5 hodočasnika. Hodočasnici su početkom ukazanja i prvih godina doslovno ulazili ljudima u kuće u potrazi za smještajem i prenoćištem. Prema podacima iz 2015. godine, koji su prikazani u tablici 6.1. a prilikom koje je bilo ispitano 300 nasumično odabranih hodočasnika, vidljivo je da je najveći broj, njih 46,3 %, čulo ili došlo u Međugorje izravno preko osoba koje im izdaju smještaj, odmah zatim slijede oni koji su se oslanjali na putničke agencije, odnosno njih 41,3%, dok ih je preko crkve došlo do Međugorja tek njih 9,3 %, a samostalno samo 3%. Ovi podaci potkrepljuju činjenicu kako je Međugorje nekada poslovalo isključivo preko osobnih poznanstava koja su kasnije sve više prebacivana na putničke agencije. Također se može zaključiti, prema podatku od 3% turista koji su samostalno došli do Međugorja, da je internetsko oglašavanje smještajnih jedinica, pa i samog Međugorja kao turističke destinacije, veoma loše rasprostranjeno i plasirano u svijetu, te da u tom sektoru ima još mnogo mjesta za napredak.

Tablica 6.1. Broj posjeta i načinu informiranja i dolaska u Međugorje 2015. godina

Način informiranja i dolaska u Međugorje	Koji puta posjećujete Međugorje									
	Prvi		Drugi		Treći		Četvrti		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Samostalno	3	1	0	0	2	0,7	4	1,3	9	3
Preko crkve	0	0	0	0	0	0	28	9,3	28	9,3
Putem turističkih agencija	16	5,3	18	6	24	8	66	22	124	41,3
Preko iznajmljivača u Međugorju	0	0	13	4,3	42	14	84	28	139	46,3
Ukupno	19	6,3	31	10,4	68	22,7	182	60,6	300	99,9

Izvor: 1. Matić S. (2015). Analiza razvoja vjerskog turizma Međugorja, (neobjavljeni diplomski rad), Ekonomski fakultet, Zagreb, str. 27

Ovakav način poslovanja i odnosa hodočasnik/ugostitelj također otvara priliku za porast kriminala i poslove ispod stola, ali iako kriminala ima, nije toliko upečatljiv. Također valja navesti kako je žitelj Međugorja ipak koliko toliko nastavio svoj kršćanski način života usprkos svim naglim promjenama. Može se reći da Međugorje danas ima dva lica. Jedno je duhovno koje je i oduvijek krasilo ovo mjesto, a drugo je ono poduzetničko, iza kojeg se krije nemilosrdna borba za novac koja je vidljiva na svakom metru glavnih međugorskih prometnica u vidu suvenirnica, trgovina, hotela i sličnog. Međugorje nema noćnih klubova ili većih diskoteka, tek poneki lijepo uređen caffè bar koji imaju normalno radno vrijeme. Hodočasnike uglavnom ne privlače takva mjesta te ista nisu niti potrebna. Što se tiče religijskih zajednica i njihovih zastupljenosti među hodočasnicima u Međugorju za očekivati je da najveći broj otpada na Kršćane, odnosno rimokatolike, ali može iznenaditi i broj posjetitelja pripadnika drugih vjera. Ovi podaci prikazani su u tablici 6.2., a bazirani su na ukupnom broju od 505 ispitanih. Iste nasumično odabrane hodočasnike upitano je, da li su u mogućnosti napraviti samo procjenu svoje vjere, a zanimljivi podaci o odgovorima prikazani su u tablici 6.3. Budući da se radi o marijanskom svetištu, ispitane je pitano i da ocjene važnost i značenje Majke Božje Marije u njihovim životima, a podaci o odgovorima dati su u tablici 6.4.

Tablica 6.2. Religijska zajednica i zastupljenost među hodočasnicima u Međugorje

Religijska zajednica	Broj	%
Rimokatolička	436	91,4
Protestantska	6	1,3
Pravoslavna	4	0,8
Grkokatolička	17	3,6
Islam	1	0,2
Azijske relig. Zajednice	10	2,1
Nepripadnost relig. Zajednici	3	0,6
Ukupno	477	100,0
Bez odgovora	28	5,5
Ukupni broj	505	

Izvor: Leutar I. , Leutar Z. (2007). *Obilježja hodočasnika u Međugorju – motivi i značenje hodočašća*, str. 226

Tablica 6.3. Samo procjena religioznosti

Samo procjena religioznosti	Broj	%
Duboko religiozan	147	31
Religiozan	246	52,7
Slabo religiozan	41	8,8
Ne mogu opisati	33	7,1
Ukupno	467	100,0
Bez odgovora	38	7,5
Ukupan broj	505	

Izvor: Leutar I. , Leutar Z. (2007). *Obilježja hodočasnika u Međugorju – motivi i značenje hodočašća*, str. 229

Tablica 6.4. Značenje Marije za hodočasnike u Međugorju

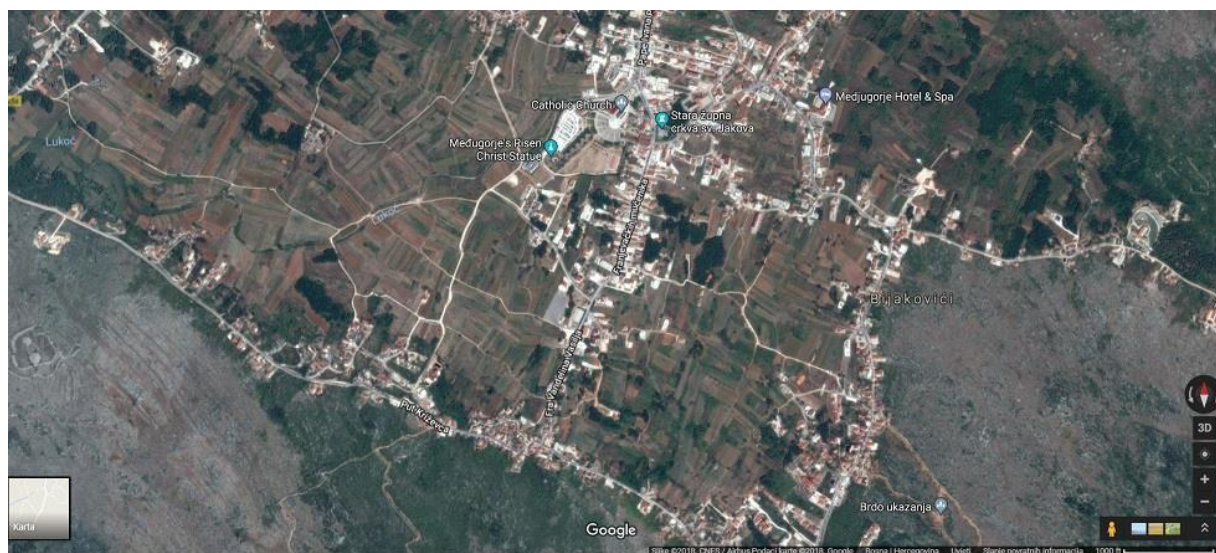
Značenje Marije	Broj	%
Jako važno	449	91,10
Važno	33	6,70
Nevažno	11	2,20
Ukupno	493	100,0
Bez odgovora	12	2,37
Ukupni broj	505	

Izvor: Leutar I. , Leutar Z. (2007). *Obilježja hodočasnika u Međugorju – motivi i značenje hodočašća*, str. 230

Što se tiče ponude, na prvom mjestu treba navesti da je u Međugorju mnogo restorana, koji imaju šaroliku ponudu, od domicilne hrane, preko talijanske kuhinje pa do meksičke. Hotelijerstvo, ugostiteljstvo i trgovina glavne su djelatnosti u Međugorju, no snažno se razvila i izrada suvenira. Deseci suvenirnica dominiraju glavnim ulicama, a njihov sadržaj ukazuje na to da se radi o vrlo unosnom poslu. Od poljoprivrede duhanarstvo koje je bilo jedna od glavnih grana, palo je u drugi plan te se gotovo uopće više ne može vidjeti, dok je s druge strane vinogradarstvo održalo svoj razvoj te u posljednje vrijeme se još i razvija. Najvažnije vinarske sorte s ovih prostora su Blatina i Žilavka.

Pogled na Međugorje danas otkriva da se o njegovu izgledu nije mnogo marilo (slika 6.7.). Ubrzani rast i gradnja te urbanistički razvoj doveli su do tzv. „divlje gradnje“, bez određenog i kvalitetnog urbanističkog plana. Budući da je Međugorje zapravo mjesna zajednica, izravna odgovornost za njegov izgled je na strukturama općine Čitluk (obližnjeg grada). Očito da nije bilo dovoljno volje da se Međugorje uredi u duhu svetišta. Također nije vođeno računa niti o infrastrukturi, tako nema kanalizacije, nema javnog prijevoza, opskrba strujom i vodom također nije dovoljno dobra, za pješake nema dovoljno nogostupa, ceste su loše, a organiziranih parking mjesta gotovo da i nema.

Slika 6.7. Urbanistički plan Međugorja

Izvor: <https://www.google.com/maps> (20.5.2017)

U početku Međugorje je privuklo isključivo domaće pučanstvo iz okolnih mjesta, da bi ubrzo kako se širila vijest o Međugorju uvjerljivo prevladao broj stranih hodočasnika, pretežito Europljana (najviše Talijani) i prekomorskih (Amerikanaca), koji su činili 55% ukupnog broja prijeratnih gostiju (do 1991. godine). (Bartoluci & Martinović, 1999). Na osnovnu starih podataka iz 1989. g. i podataka dobivenih iz istraživanja u 2015. godini, napravljena je usporedna tablica o broju hodočasnika iz pojedinih dijelova svijeta i najzastupljeniji europskih država iz kojih hodočasnici dolaze. Ispitivanje je provedeno na 400 nasumično odabranih hodočasnika, a detaljno je prikazano u tablici 6.5. Bitno je primijetiti kako je najveća promjena zabilježena u dolasku hodočasnika iz Italije koji bilježe porast od 16,50 % od ukupno ispitanih hodočasnika, te hodočasnika iz Sjedinjeni Američkih Država koji bilježe pad od 8,50

% . Hodočasnici iz ostalih zemalja su zastupljeni u dosta sličnom broju u oba vremenska perioda.

Tablica 6.5. Usporedba dolaska hodočasnika iz pojedinih zemalja u 1989. g i u 2015.g

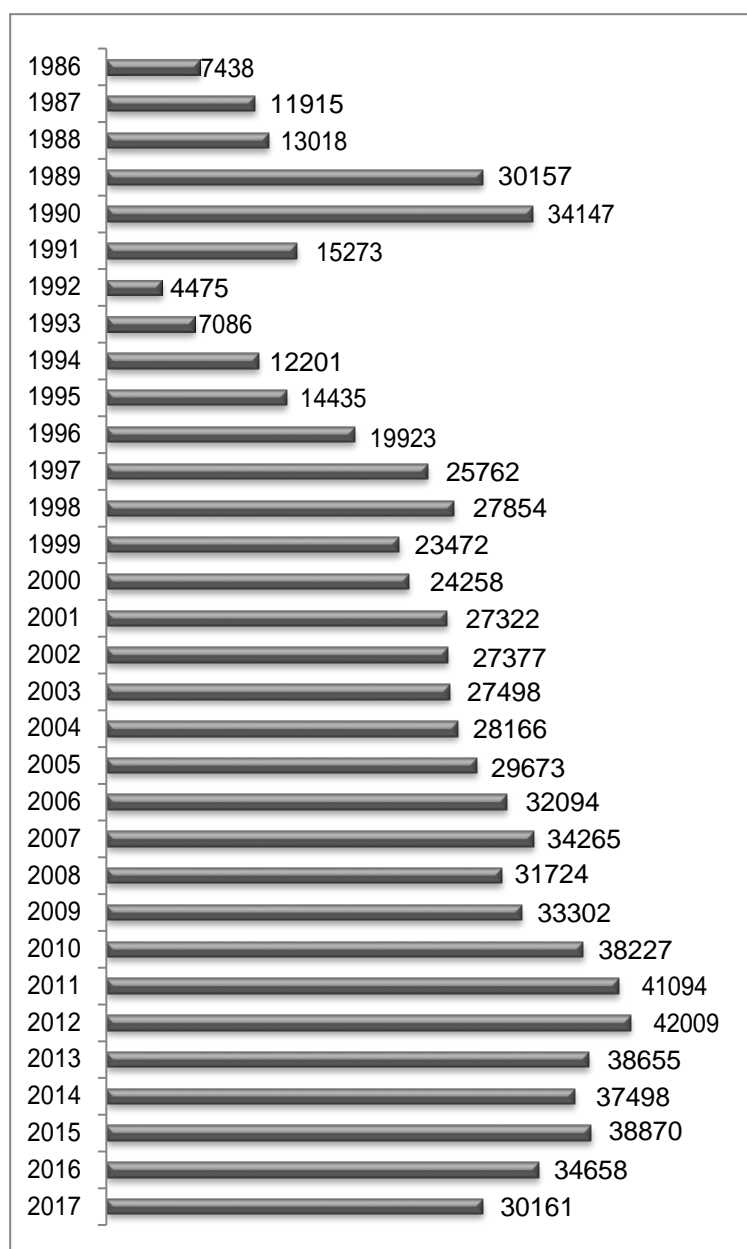
Zemlja podrijetla	1989.*		2015.	
	Broj	%	Broj	%
Italija	92	23,00%	158	39,50%
Austrija	6	1,50%	4	1,00%
Australija	12	3,00%	8	2,00%
SAD	68	17,00%	34	8,50%
Češka	9	2,25%	12	3,00%
Slovačka	12	3,00%	7	1,75%
Mađarska	8	2,00%	14	3,50%
Poljska	10	2,50%	9	2,25%
Hrvatska	36	9,00%	43	10,75%
Njemačka	28	7,00%	22	5,50%
U.K.	25	6,25%	16	4,00%
Brazil	26	6,50%	0	0,00%
Francuska	20	5,00%	28	7,00%
Kanada	26	6,50%	17	4,25%
Japan	0	0,00%	10	2,50%
Južna Koreja	0	0,00%	0	0,00%
Irska	22	5,50%	18	4,50%
Ukupno anketiranih	400	100,00%	400	100,00%

Izvor: Matić S. (2015). Analiza razvoja vjerskog turizma Međugorja, (neobjavljeni diplomski rad), Ekonomski fakultet, Zagreb. Str. 15

U statističkim podacima prikazano je nekoliko jednostavnih grafova čijom kombinacijom se može steći okviran uvid o broju hodočasnika kroz godine dolazaka u Međugorje, njihovoj dobnoj i spolnoj skupini, te broj podijeljenih pričesti od 1985 do danas. Na slici 6.8. Vidljiv je značajan pad za vrijeme Domovinskog rata, te gotovo konstantan rast u dolaska hodočasnika nakon njega. Lagan pad se bilježi nakon 2012. godine što se može pripisati kolebljivosti vjernika oko priznanja Međugorja. Slika 6.9. koji prikazuje broj pričesti po godinama, gotovo je preslika grafa o broju hodočasnika, samo su brojke uvećane za 5 do 10 puta, ovisno u broju svetih misa i hodočasnika nazočnim na misama kroz godine. Slika 6.10. Koji prikazuje dobnu i spolnu skupinu otkriva da puno veći broj hodočasnika otpada na žene, a najzastupljenija dobna skupina među hodočasnici je od 50-65 godina. Također je prikazan broj podijeljenih pričesti kroz mjesece u 2017. godini vidljiv na slici 6.11. kako bi se dobio uvid o trajanju turističke sezone u Međugorju.

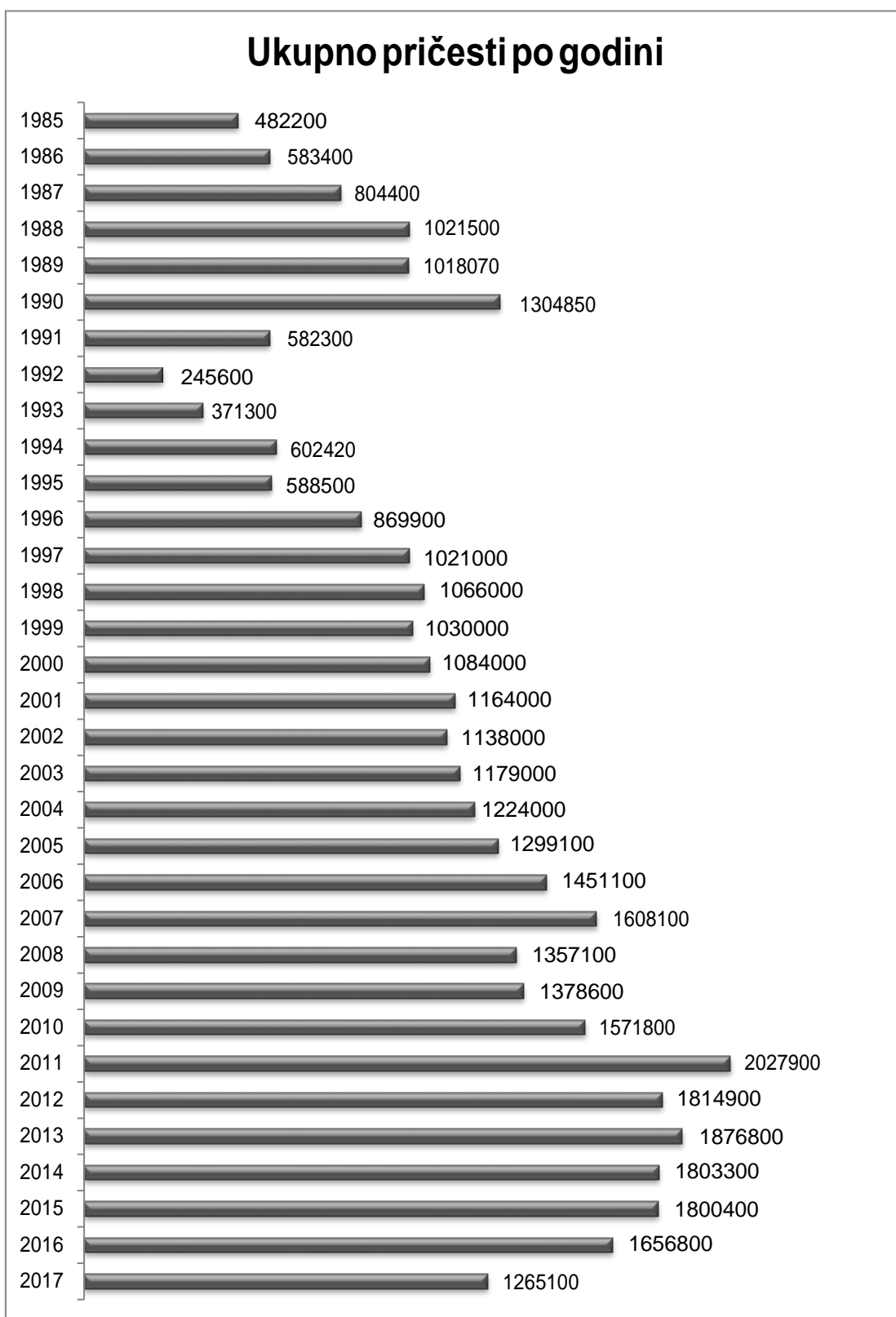
Posljednja slika, slika 6.12. Odnosi se na domaće stanovništvo, a prikazuje udio zaposlenih u sektorima kroz godine. Pri početku ukazivanja 1981. godine, najveći broj zaposlenih otpadao je na prvi ili primarni sektor, odnosno na prikupljanje i izravno iskorištavanje prirodnih resursa, da bi se taj broj postepeno smanjivao a recipročno tome povećavao broj zaposlenih u tercijarnom ili trećem sektoru tj. turizmu. Takav trend se prvi put bilježi 1991. a nastavljen je i do danas. Sekundarni i kvartarni sektor ne bilježe značajne promjene.

Slika 6.8. Broj hodočasnika kroz godine

Izvor: Međugorje-mjesto molitve i pomirenja. Preuzeto s: <http://www.medjugorje.hr/hr/medjugorski-fenomen/statistike/> (20.04.2017.)

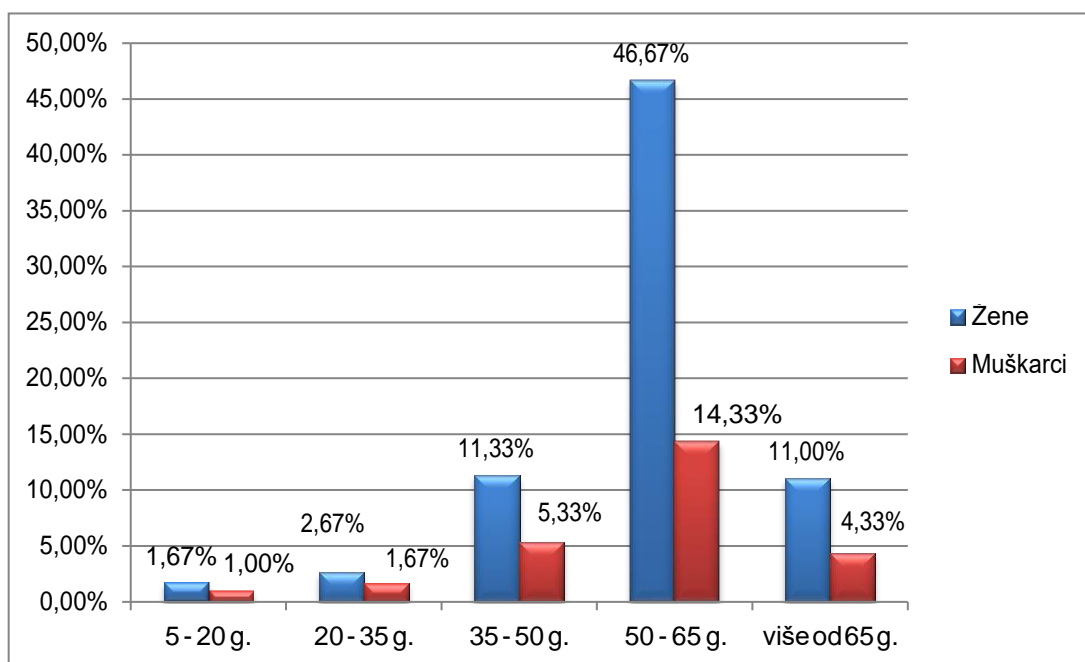
Slika 6.9. Broj podijeljenih pričesti kroz godine

Izvor: Međugorje-mjesto molitve i pomirenja. Preuzeto s: <http://www.medjugorje.hr/hr/medjugorski-fenomen/statistike/> (20.04.2017.)

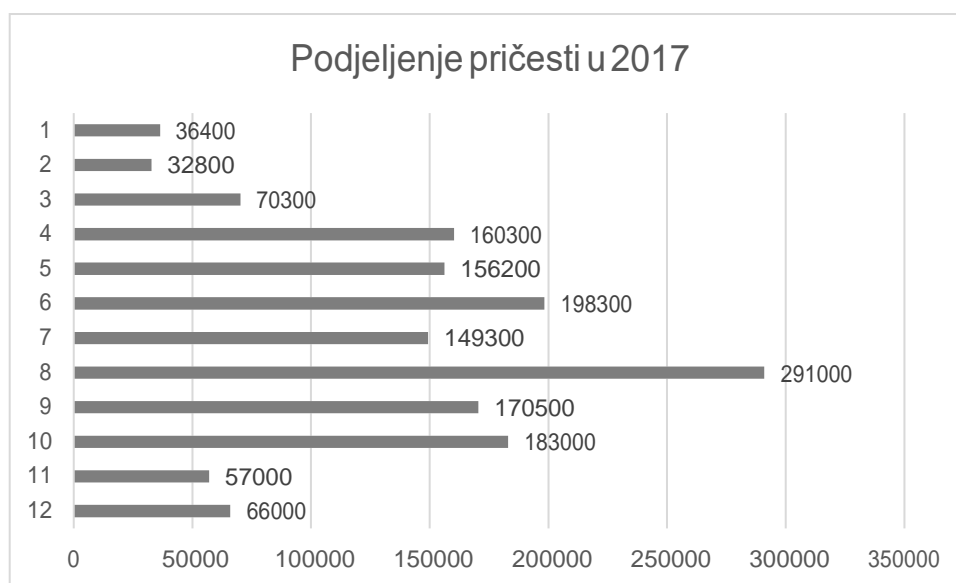

Slika 6.10. Udio u posjetima Međugorju po starosnim i spolnim skupinama 2015. godine

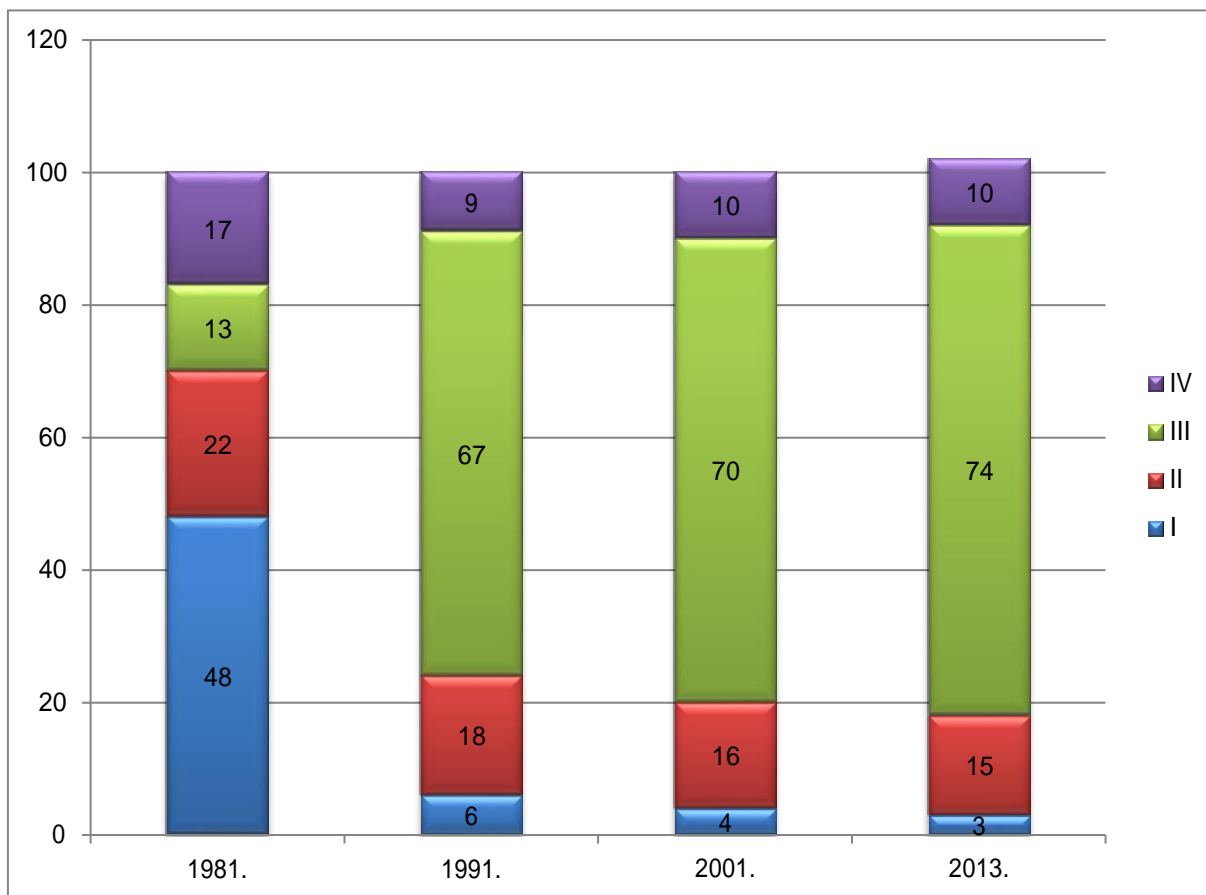
Izvor: Matić S. (2015). Analiza razvoja vjerskog turizma Međugorja, (neobjavljeni diplomski rad), Ekonomski fakultet, Zagreb. Str. 26

Slika 6.11. Broj podijeljenih pričesti po mjesecima u 2017. godini

Izvor: Međugorje-mjesto molitve i pomirenja. Preuzeto s: <http://www.medjugorje.hr/hr/medjugorski-fenomen/statistike/> (20.04.2017.)

Slika 6.12. Zaposleni u Međugorju po sektorima

Izvor: Matić S. (2015). Analiza razvoja vjerskog turizma Međugorja, (neobjavljeni diplomski rad), Ekonomski fakultet, Zagreb, str. 23

6.4. Investicije u Međugorju

Prirodnim tokom, rast potraživanja iziskuje i rast i raznolikost ponude, a ponudu u Međugorju obogaćuju kako domaći tako i strani ulagači. Međugorje se od 1981. i prvih ukazanja do danas značajno promijenilo i razvilo, bez obzira na svu „amorfnu građu“ kako ekonomski značajki, tako i arhitektonskog sklopa mjesta. Porast u broju domaći žitelji od gotovo 300 % ukazuje na kontinuirano širenje mjesta, te je tako sa prvotnih 1500 stanovnika došlo do brojke od oko 4600 stanovnika koliko ih danas broji Međugorje.

Ako bi se gledali počeci i način primanja hodočasnika, koji su prema riječima mještana spavali u privatnim smještajima na madracima raspoređenim po dnevnim boravcima i sobama kako bi im se omogućio krov nad glavom, može se zaključiti kako se u jednom

takvom hodočasničkom mjestu, odjednom otvorila prilika za ekonomski rast i razvoj turističke ponude.

U počecima, investicije su bile bazirane samo na domaće stanovništvo, te ulaganje istih u izgradnju boljih i kvalitetnijih objekata sa više ležaja i smještajnih jedinica.

Prema riječima dr. Vencela Čuljka (2013) koji je u svojoj doktorskoj disertaciji „Fenomen Međugorja kao svjetski brand i top-destinacija vjerskog turizma” proveo istraživanje o ekonomskom rastu mjesta od početaka do danas zaključeno je sljedeće:

- * Prema prikupljenim podacima, od 1981. pa do kraja 2013. godine Međugorje je posjetilo 28 milijuna hodočasnika i turista od čega su 21 milijun bili stranci.
- * Svake godine Međugorje ostvari 90 milijuna eura ukupnog prihoda i 1,9 milijuna noćenja.
- * Prema toj kalkulaciji, ukupni приход Međugorju za proteklih nešto više od tri desetljeća iznosio je 2,85 milijardi eura, a smještajni su kapaciteti zabilježili 65 milijuna ostvarenih noćenja.
- * Dobro su zaradili su i oni koji prevoze turiste do Međugorja, jer je procijenjeno kako su oni za putne troškove izdvojili čak 8,5 milijardi eura.
- * Crkva u Međugorju za 32 godine ostvarila je ukupni приход i to bez donacija u iznosu od 290 milijuna eura.

Procjena je kako je prosječan turist-hodočasnik dnevno u Međugorju ostavljao po 43 eura, no država od toga nije imala posebne koristi. Čak 68 posto tog prometa, zaključci su analize, završilo je u džepovima neregistriranih pružatelja ugostiteljskih usluga.

- * Navedena je i procjena kako Međugorje, koje broji 4.600 stanovnika, trenutačno raspolaže s 18.500 kreveta..

Prema današnjim istraživanjima, procijenjeno je da se u Međugorju nalazi oko 400 smještajnih objekata, bilo da se radi o hotelima, pansionima, kampovima ili privatnim obiteljskim smještajima. Također se došlo do podatka da je prosjek broja ležaja koji se nalazi u objektima oko 45. Od tih 400 objekata, najveći broj otpada na pansione oko 40%, na hotele otpada oko 30%, od čega su hoteli sa 3 zvjezdice najzastupljeniji. Onih sa 4 zvjezdice je nešto manje, dok ih samo nekolicina ima 5 zvjezdica. Ostatak otpada na drugačiju vrstu smještaja.

Procijenjeno je također da je sve veći broj stranih ulagača, te je tako u posljednjih 5 godina izgrađeno ili kupljeno pa zatim renovirano oko 12 objekata.

Danas Međugorje broji oko 200-tinjak suvenirnica, čiji je broj najveći u blizini crkve, te u blizini Podbrda.

Unatoč svemu navedenom, postoji još mnogo mjesta za napredak, što potvrđuju i riječi dr. Čuljka prilikom jednog intervjua kazao: „Turističko tržište u destinaciji vjerskog turizma u Međugorju nije organizirano, što će reći da turistička potražnja i ponuda ne funkcioniraju. Ono je stihijski i slučajno, ono se dogodilo i događa se. Nema jedinstvene ponude, što upućuje na razjedinjenost interesnih skupina u destinaciji. Nema objedinjenih marketinških aktivnosti, posebno zajedničke promocije vjerskog turizma. Nema vizije, misije, ciljeva i smjernica razvoja vjerskog turizma. Nema novih turističkih proizvoda. Ponuda je sve siromašnija i ne inventivnija. Nema izgrađenih atrakcija i kulturnih objekata. Nema koncepta dugoročnog razvoja i nema strategije upravljanja. Nema tijela koje bi objedinilo spomenute nedostatke. Nema dovoljno suradnje između javnog i privatnog sektora, Crkve i crkvenih predstavnika kao i znanosti. Konkretno rečeno, nema ničega organiziranog, radi se od danas do sutra i to je jedini razlog da je Međugorje tu gdje jest.“

6.5. Mediji o Međugorju

Mišljenja medija kako stranih tako i domaćih vezano za Međugorje su podijeljena. Čitajući članke i mišljenja putem interneta može se naići na puno više članka koji govore o negativnim stranama Međugorja, koji na sve moguće načine pokušavaju osporiti zbivanja u Međugorju te sve, i pozitivne i negativne strane, žele prikazati u lošem svjetlu. Opće je poznato da je lakše negirati nego priznati i živjeti po tome. Žitelj Međugorja može posvjedočiti da se objavljuje mnogo tekstova koji nisu važni za suštinsku vrijednost Međugorja, već se sve bazira na senzacijama. Mediji imaju sluha samo za izjave koje u sebi imaju informacije vezane uz priznanje. Medijskim prostorom se u zadnje vrijeme najviše povlače izjave pape o Međugorju uzimajući se iz konteksta njegove riječi i komentari, pa je svaki drugi naslov kako je Gospa poštarica i slično. (članke vezane za ovu izjavu možete pročitati na : Dnevnik.hr, Papa o Međugorju 13.svibnja.2017. ,

Jutarnji.hr, Papa Franjo o ukazanjima u Međugorju 14.svibnja.2017.,

HRT vijesti, Papa: Žena koja se ukazuje u Međugorju nije Isusova majka 14.svibnja.2017.,

Nezavisne novine, Papa Franjo sumnja u ukazanja Gospe u Međugorju? 14.svibnja.2017.).

Fascinantna je činjenica da su sve izjave pape o Međugorju u medijima skeptične ili negativne, a da su izjave izaslanika potpuno suprotne te pune entuzijazma i pozitivnih stavova kao na primjer izjave monsinjora Hosera čiji je intervju preuzet s (Brotnjo.info, Cjelovit intervju s mons Hoserom u kojem najavljuje priznanje ukazanja u Međugorju. 9. rujna. 2017.), te izjava albanskog kardinala Ernesta Simona koji je na festivalu mladih 2017. u Međugorju rekao : „Svetosti, Međugorje?? Tu dolazi narod koji želi susresti Isusa. Želio bih čuti tvoju riječ, riječ Kristovu iz tvojih usta. Do jučer sam bio obični jednostavni svećenik u Albaniji, ali danas na ovoj poziciji koju ste mi Vi udijelili Svetosti, mogu li da pred ljudima svjedočim u Međugorju? I želim tebe pitati kao namjesnika Isusa Krista na zemlji, njegova riječ s puno radosti na licu, reče mi: **IDI U MEĐUGORJE, ŠIRI RADOSNU VIJEST.**“

Zadnje vijesti vezane za Međugorje koje imaju veliki odjek su o tome da Međugorje postaje zasebna biskupija s nadbiskupom Hoserom na čelu, naravno to su kao i sve ostale vijesti samo špekulacije. Jedna od izjava vezanih za ovu vijest : „Vatikan je prije par dana objavio vijesti da je Papa Franjo imenovao mons. Romualda Kaminskog kao pomoćnog biskupa za biskupiju Warsaw-Prag čiji je redovni biskup monsinjor Henryk Hoser ili posebni izaslanik pape Franje za Međugorje. Ono što bi normalno bila jedna obična komunikacija koja se odnosi na organizaciju biskupija, u ovom slučaju ima moguće implikacije koje nisu beznačajne.

Talijanski mediji pozabavili su se pitanjem zašto je papa odredio pomoćnog biskupa za biskupiju Warsaw-Prag, pa između ostalog, navode kako je misija biskupa Hosera završila kada je izjavio da bi u roku od godinu dana moglo biti službeno priznanje prvih sedam Gospinih ukazanja u Međugorju. "Što bi, barem teoretski, pretpostavljalo da se poseban izaslanik može vratiti na svoju staru dužnost biskupa u biskupiji Warsaw-Prag. No, umjesto da se vrati u tu ulogu s punim radnim vremenom, njemu je dodijeljen pomoćni biskup, što može značiti da će monsinjor Hoser biti trajno premješten u Međugorje", pišu talijanski mediji. Dalje navode kako su pretpostavke o tome su mnoge, "a ona možda najvjerojatnija je da će župa Svetog Jakova postati papinsko svetište i da će se pretvoriti u biskupiju na čijem će vrhu biti upravo monsinjor Hoser".

(Hercegovina.info, Župa sv. Jakova Međugorje postaje biskupija na čelu s monsinjorom Hoserom? 17.rujna.2017.).

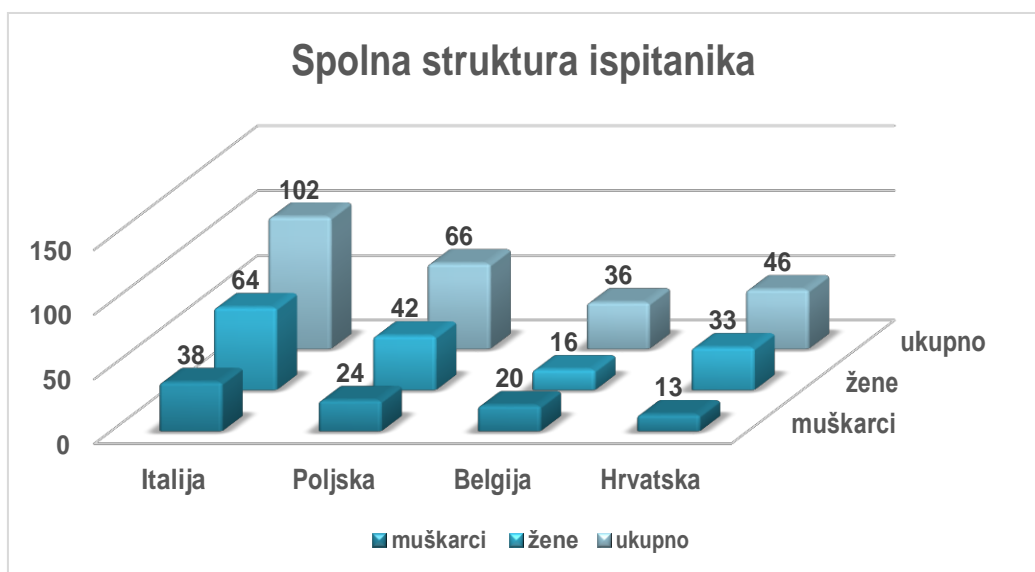
7. ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Za izradu diplomskog rada provedena su pojedina iscrpna istraživanja među hodočasnicima koji posjećuju Međugorje, bilo prvi put ili duži niz godina u 5 različitim objektima, među hodočasnicima iz 4 različite zemlje (Belgija, Hrvatska, Italija i Poljska). Istraživanja su provedena u vidu anketnog upitnika koji se sastojao od 23 pitanja, a koji se u principu može podijeliti na opće podatke, podatke o motivima dolaska u Međugorje te podatke o duhovnom i materijalnom doživljaju mjesta. Anketni upitnik proveden je na ukupno 250 hodočasnika. Anketni upitnik se nalazi u prilogu broj 1.

7.1. Analiza općih podataka

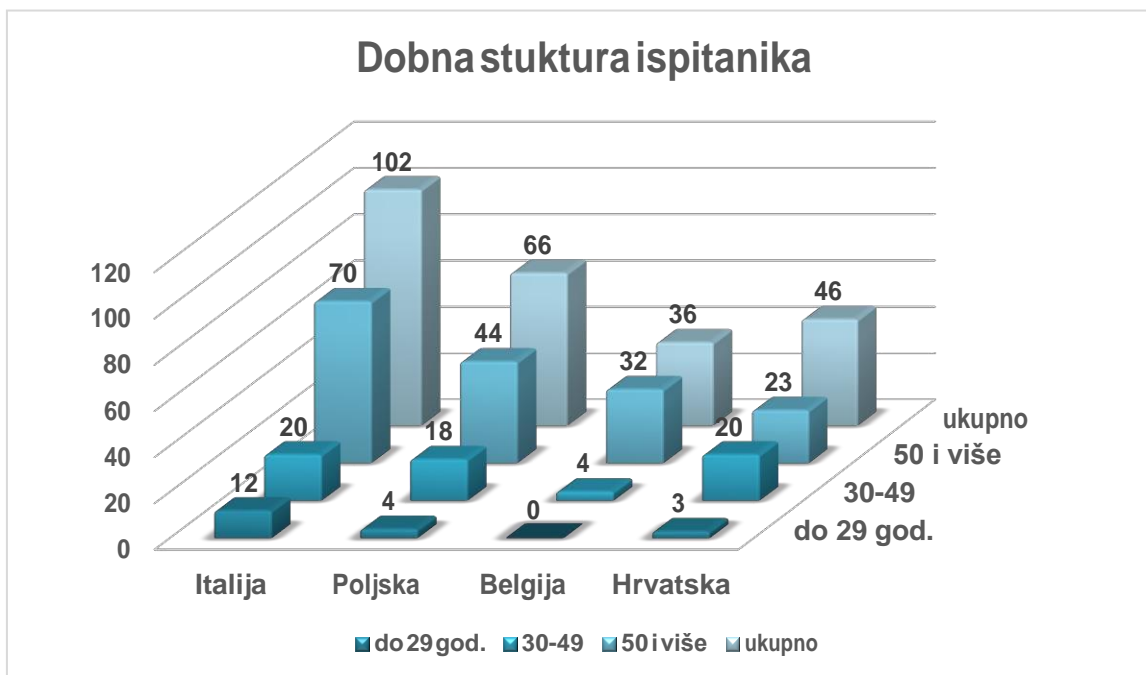
U analizi općih podataka determinirani su podaci kao što su spol, dob, školovanje i prihodi koje ostvaruju ispitanici, također su kroz analizu općih podataka obrađeni i podaci o mjestu dolaska hodočasnika. Prema slici 7.1. vidljivo je da od ukupnih 250 ispitanika, na žene otpada nešto veći dio, točnije 62%, dok je muškaraca 38%, dobno gledajući najviše hodočasnika spada u skupinu starijih od 50 godina, njih 67,6% ili 169 ispitanih, dok ih je najmanje u dobnoj skupini koju čine mlađi od 30 godina, te na njih otpada samo 7,6%, ostali 24,8% ispitanih spada u dobnu skupinu između 30 i 50 godina, ovi podaci detaljnije su prikazani na slici 7.2.

Slika 7.1. Spolna struktura ispitanika

Izvor: Autoričin rad

Slika 7.2. Dobna struktura ispitanika

Izvor: Autoričin rad

U tablici 7.1. prikazani su sumirani podaci spolne i dobne strukture ispitanika iz sve četiri zemlje u vidu ukupnog broja pojedinih grupa, te u vidu postotka. Zaključeno je da se ovi podaci ne razlikuju mnogo sa rezultatima dobivenih istraživanjima prethodnih godina u Međugorju.

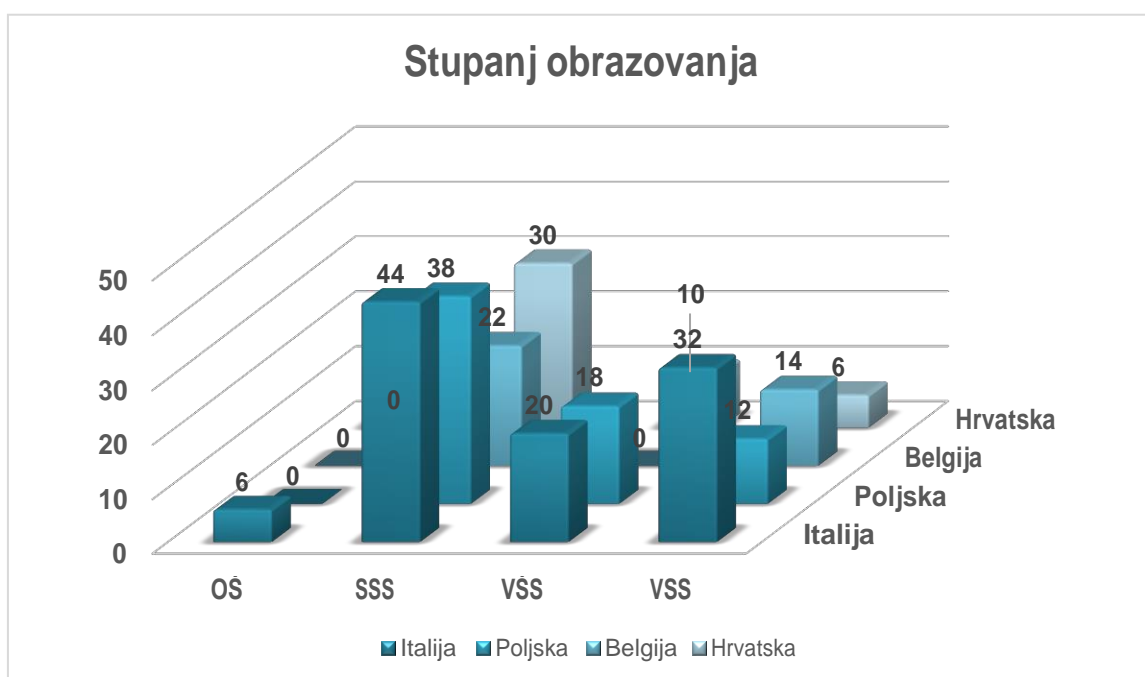
Tablica 7.1. Sumirani podaci spolne i dobne strukture ispitanika

Ukupno anketiranih 250		>29 god	30-49 god	<50 god	
Žene	Broj	155	13	42	100
	%	62,00	8,39	27,09	64,52
Muškarci	Broj	95	6	20	69
	%	38,00	6,32	21,05	72,63
Ukupno	Broj	250	19	62	169
	%	100,00	7,6	24,8	67,6

Izvor: Autoričin rad

Što se pak tiče obrazovanja (slika 7.3.), prema provedenom ispitivanju najveći broj hodočasnika (53%) otpada na one sa srednjom stručnom spremom (SSS), ili sa završenom srednjom školom, ovakav uzorak praćen je u sve četiri ispitanice zemlje. Sljedeći stupanj obrazovanja po zastupljenosti je visoka stručna sprema (VSS), odnosno onih sa 4 ili 5 godina završenog studija, ovisno o pojedinom studiju, na njih otpada oko 26%. Na one koji su stali na prvom stupnju fakultetskog obrazovanja (VŠS) ili su završili neki od fakulteta kojim se ne stječe pravo visoke stručne spreme otpada 19%. Najmanji broj hodočasnika ima završenu samo osnovnu školu (OŠ), šest njih, što je u postotku 2%.

Slika 7.3. Stupanj obrazovanja ispitanika

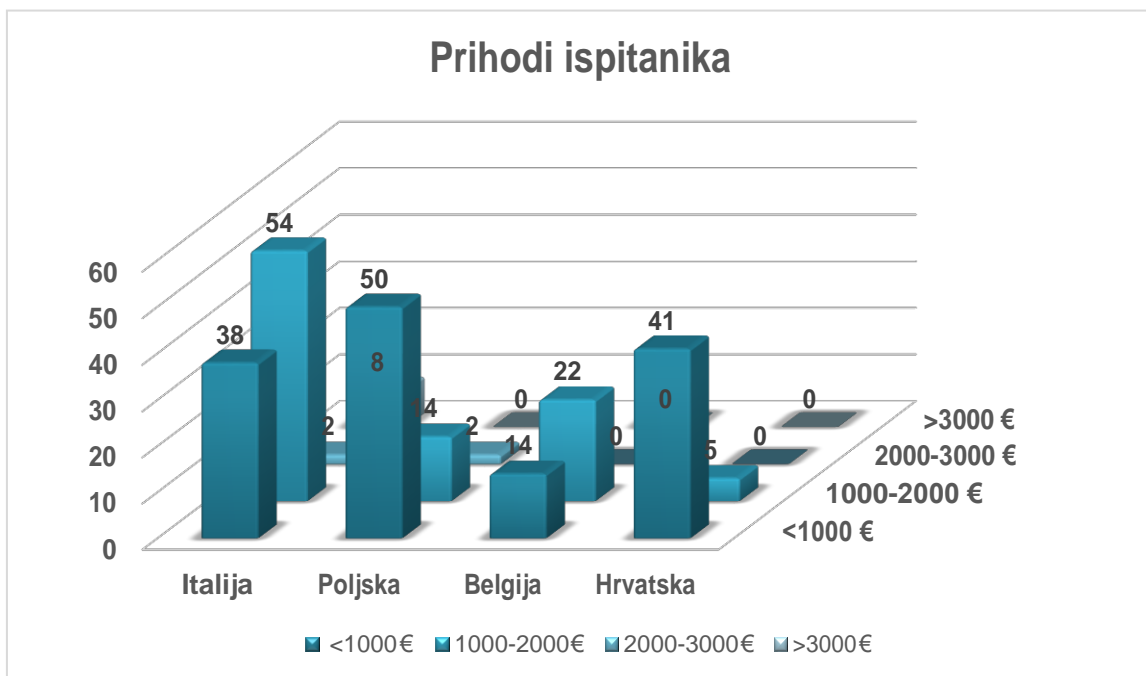
Izvor: Autoričin rad

Zadnji podatak koji se može svrstati u rubriku općih podataka je onaj o financijskoj moći ispitanika odnosno hodočasnika, a prikazani su na slici 7.4. Čak 143 ispitanika od njih ukupno 250 ili ukupno 57%, ne ostvaruje ukupne prihode veće od 1000 € mjesečno, što je podatak koji upućuje na to da se radi većinom o umirovljenicima, a podatak je u skladu sa količinom ispitanika koji pripadaju u dobnu skupinu starijih od 50 godina. Ukupne mjesečne prihode u intervalu od 1000 do 2000 €, ostvaruje 96 ispitanika, ili 38% njih od čega na Talijane i Belgijance otpada čak 79%. Samo oko 5% ispitanika ima prihode veće od 2000 €. Može se zaključiti da za posjet Međugorju financijska moć nije prvi čimbenik koji se gleda,

nego postoje neki veći i dublji motivi dolaska, koji unatoč trošku vuku hodočasnike prema Međugorju.

Slika 7.4. Financijska moć ispitanika

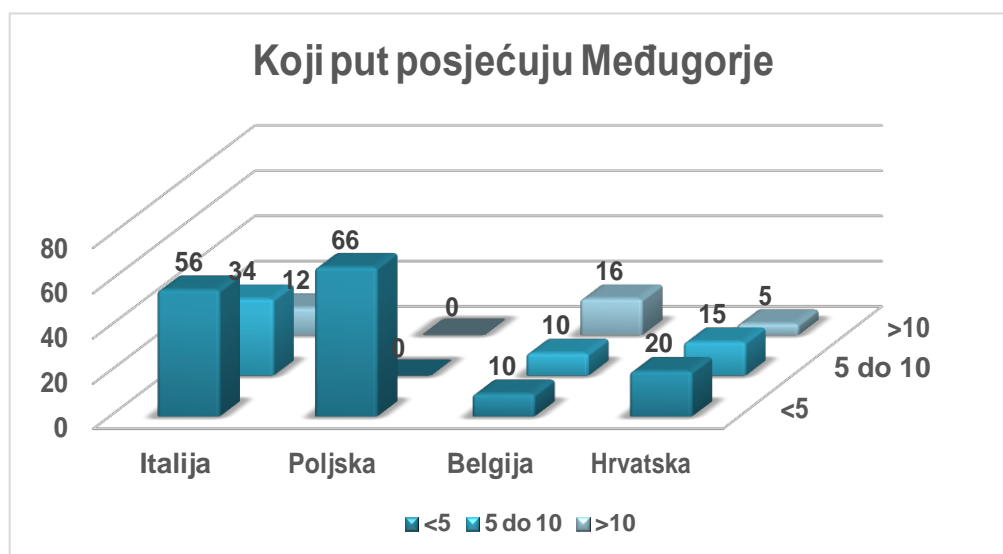
Izvor: Autoričin rad

7.2. Analiza podataka o motivima dolaska

Analiza podataka o motivima dolaska hodočasnika u Međugorje je nešto kompleksnija, ali i mnogo bitnija za sam rad nego analiza općih podataka. U analizi će se proći kroz pitanja kao što su učestalost posjeta Međugorju, putem čega su stigli u Međugorje, koji su im motivi dolaska i da li su u duhovnom smislu doživjeli ono što su tražili.

Prvo su obrađeni podaci u ukupnoj dolaznosti u Međugorje, prema kojim se da zaključiti da se hodočasnici rado vraćaju u Međugorje. Od ukupno 250 ispitanika iz četiri različite zemlje, njih 152 (60%) je u Međugorju bilo manje od 5 puta, a samo 76 (30,4%) ih je prvi put u Međugorju. Kao što se vidi iz slike 7.5. Poljaci su „novi“ hodočasnici, te su oni većinom prvi ili drugi put u Međugorju, za Belgijance se može reći da su starosjedioci jer većina njih je do sada u Međugorju bilo preko 10 puta, dok su Talijani šaroliki, od 102 Talijanska hodočasnika 55 njih je u Međugorju bilo manje od 5 puta, 34, od 5 do 10 puta, a 12 njih je bilo u Međugorju čak više od 10 puta. Ovoj raspodjeli možemo pridodati i Hrvate koji bilježe slične postotke kao i Talijani 50% ispod 5 puta, 37,5% od 5 do 10 dolazaka, i 12,5% preko 10 dolazaka.

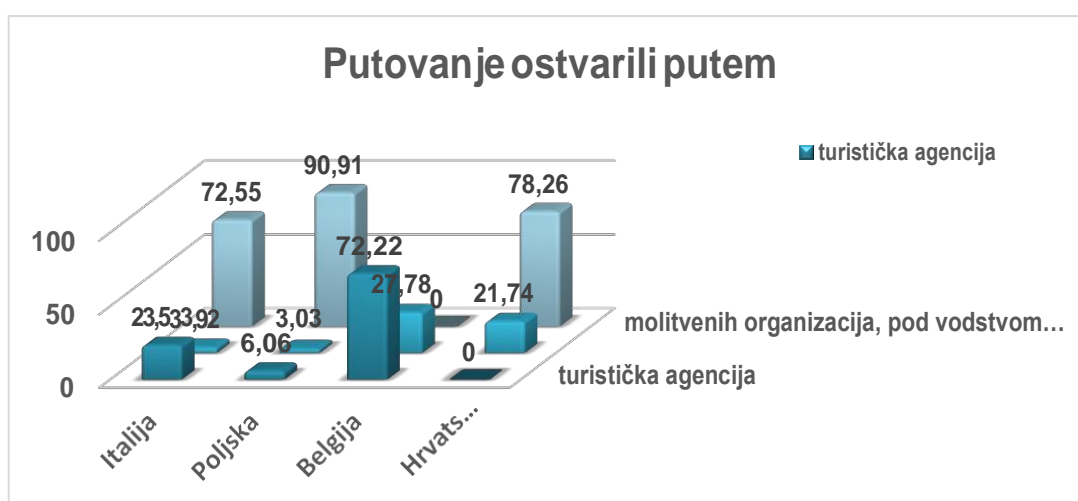
Slika 7.5. Posjećenost Međugorja

Izvor: Autoričin rad

Od 250 ispitanih od čega je 102 Talijana, 66 poljaka, 40 Hrvata i 36 Belgijanaca većina u Međugorje dolazi organizirano preko molitvenih organizacija, ili pod vodstvom volontera ili pojedinca. Takav trend praćen je u tri od četiri ispitane zemlje, samo Belgijanci većinom dolaze putem turističkih agencija. Postoci o načinu dolaska u Međugorje za pojedine zemlje prikazani su na slici 7.6. Mali broj ispitanih hodočasnika u Međugorje dolazi o vlastitom aranžmanu, tako da postotak uglavnom ne prelazi 5%, iznimka su Hrvati što se najvjerojatnije može pripisati činjenici da ne moraju preći predug put do Međugorja.

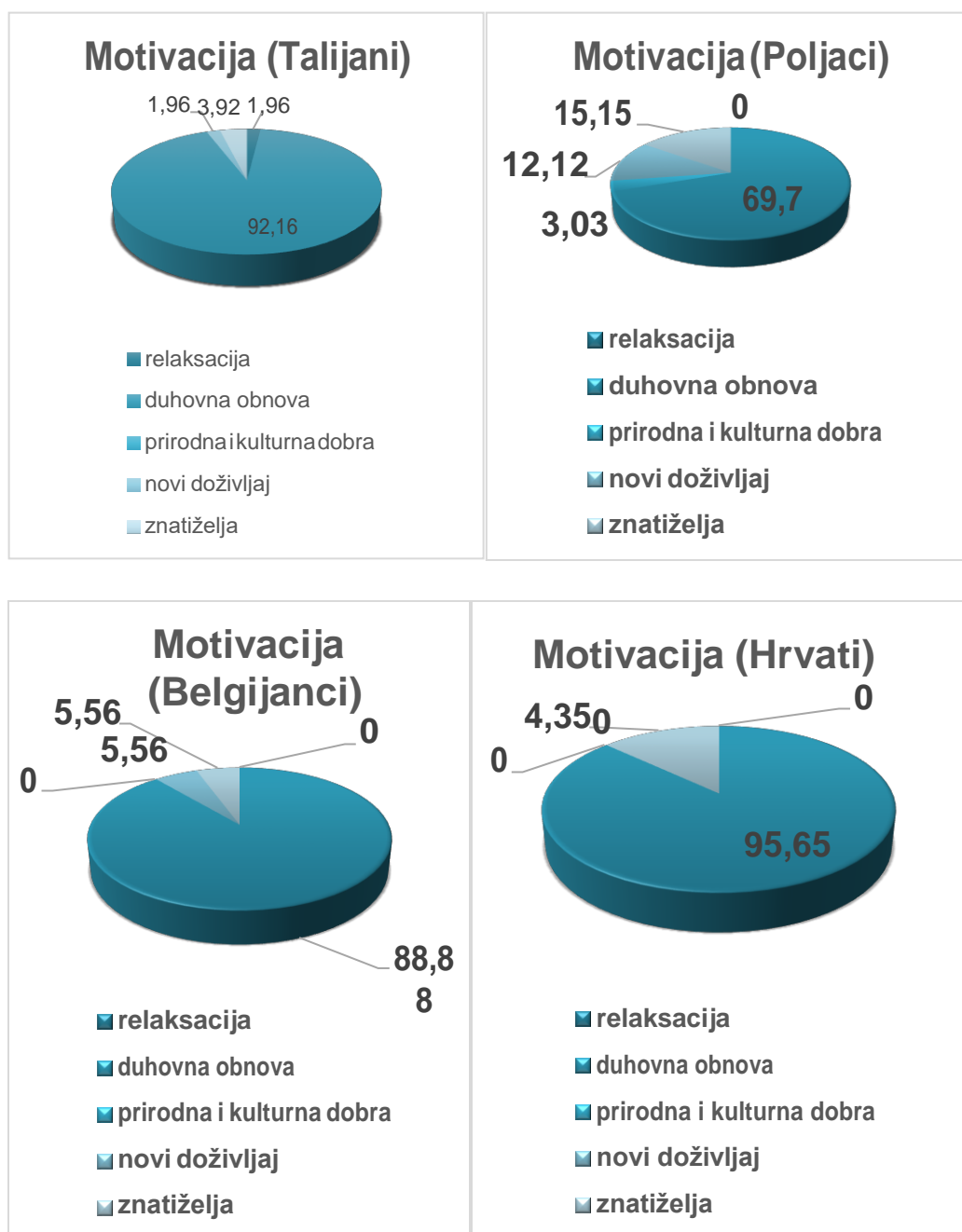
Slika 7.6. Način dolaska u Međugorje

Izvor: Autoričin rad

Motivi dolazaka hodočasnika u Međugorje prikazani su po zemljama iz kojih dolaze u „Pie grafovima“ (slika 7.7.) kako bi se najbolje prikazala jednoličnost podataka u nevezanim grupama hodočasnika. Prema ponuđenim odgovorima na pitanje što je glavni motiv dolaska u Međugorje većina ispitanika bilo da se radi o Belgijancima, Talijanima, Hrvatima ili Poljacima odgovorili su da im je primarni razlog dolaska duhovna obnova, te se takav motiv pojavljuje od 70% kod Poljaka, do maksimalnih 96% kod Hrvata, dok su Belgijanci na 89%, a Talijani na 92%.

Slika 7.7. Motivacija dolaska

Izvor: Autoričin rad

Ostalih približno 10% otpada na one hodočasnike (u ovom slučaju može se reći i turiste) koji su u posjet Međugorju došli iz drugih razloga, kao što su relaksacija, priroda i kultura, te znatiželja ili općenito kako bi osjetili neki novi doživljaj. I ovaj podatak pokazuje kako hodočasnici iz Poljske tek nanovo biraju Međugorje kao destinaciju duhovnog turizma, pa je njih 15% došlo u Međugorje iz znatiželje, nešto malo više od 12% otpada na one koji su došli kako bi osjetili neki novi doživljaj, a 3% otpada na one koji su došli da upoznaju kulturu i običaje.

7.3. Analiza podataka o materijalnom doživljaju mjesta

Ovo potpoglavlje analize se odnosi na podatke o materijalnom doživljaju mjesta. Na istom broju ispitanika dobivene su informacije o mjestu odsjedanja hodočasnika, opremljenosti i važnosti opremljenosti smještajnih jedinica i važnosti popratnih sadržaja u objektu.

Tablica 7.2. Vrsta smještaja u kojem odsjedaju hodočasnici

Ukupno 250 ispitanika		Italija	Poljska	Belgija	Hrvatska
Hotel	Broj	70	12	30	14
	%	68,63	18,18	83,33	30,43
Privatni smještaj	Broj	32	54	6	32
	%	31,37	81,82	16,67	69,57
Druga vrsta smještaja	Broj	0	0	0	0
	%	0,0	0,0	0,0	0,0
Ukupno	Broj	102	66	36	46
	%	100,0	100,0	100,0	100,0

Izvor: Autoričin rad

U tablici 7.2. prikazana je distribucija hodočasnika po vrsti smještajnih jedinica u Međugorju, te se da zaključiti da je dosta usklađena sa financijskom moći hodočasnika, Talijani i Belgijanci većinom odsjedaju u hotelima, dok Hrvati i Poljaci traže nešto pristupačniji privatni smještaj. Gotovo 70% Talijana odlučuje se na smještaj u hotelima, dok se na isti smještaj odlučuje gotovo 84% hodočasnika iz Belgije. 82% Poljaka i gotovo 70% Hrvata odlučuje se na privatni smještaj. Prema podacima prikazanim u tablici 7.3. bez obzira na činjenicu da se radi o hodočasničkom mjestu i vjerskom turizmu, koje bi trebala karakterizirati skromnost i jednostavnost, većina hodočasnika je odlučna u tome da je opremljenost smještajne jedinice u kojoj se nalaze važna ili veoma važna, dok se samo nešto veći broj Belgijanaca odlučio da im je opremljenost smještajnih jedinica manje važna.

Tablica 7.3. Važnost opremljenosti smještajnih jedinica

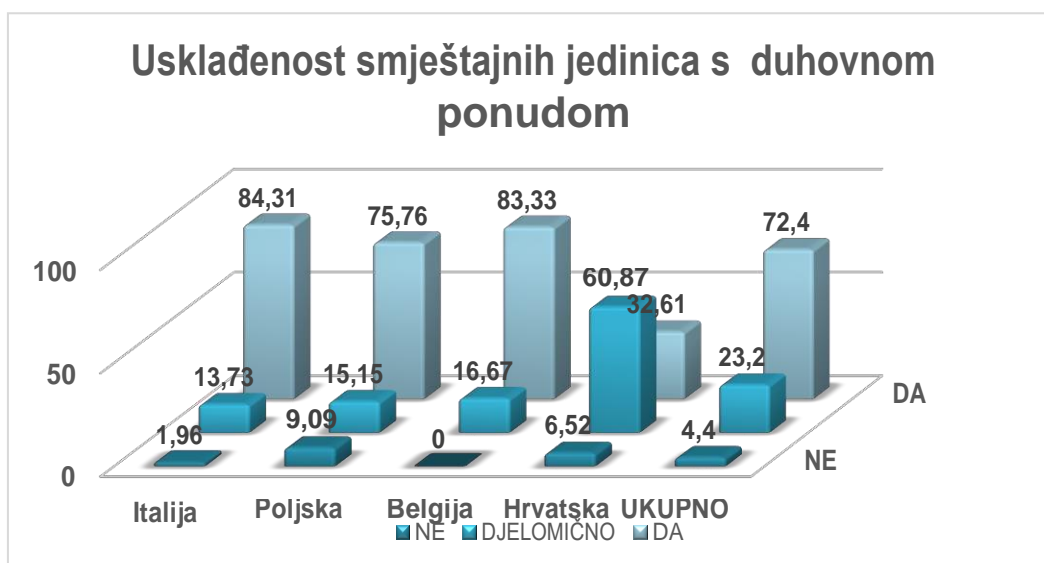
Ukupno ispitanih 250	Iznimno važno	Važno	Manje važno	Nevažno
Italija	31,37%	54,91%	9,80%	3,92%
Poljska	21,21%	54,55%	24,24%	0%
Belgija	16,67%	33,33%	50%	0%
Hrvatska	19,56%	41,30%	36,96%	2,17%

Izvor: Autoričin rad

7.4. Analiza utjecaja materijalnog na duhovnost mjesta

Jedan od podataka koji je jedinstven kod svih hodočasnika je o usklađenosti smještajnih jedinica s duhovnom ponudom u Međugorju. Kako je prikazano na slici 7.8. vidi se da su svi strani hodočasnici uglavnom zadovoljni s usklađenosti te se ukupno 73% ispitanih odlučilo za pozitivan odgovor. Hrvati su jedina iznimka u ovom slučaju gdje su se uglavnom opredijelili za odgovor kako je usklađenost djelomično uspostavljena, njih čak 67% je dalo taj odgovor. Tek 10% Poljaka i 6% Hrvata su rekli kako usklađenost uopće nije adekvatna.

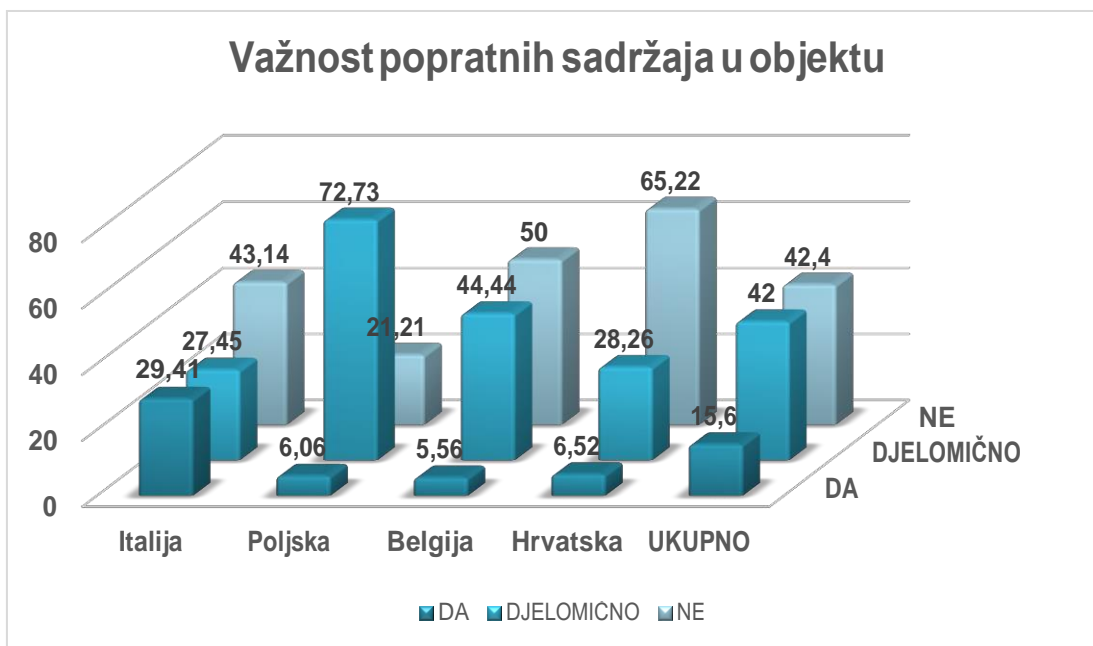
Slika 7.8. Usklađenost smještajnih jedinica s duhovnom ponudom

Izvor: Autoričin rad

Važnost popratnih sadržaja u smještajnim objektima u Međugorju dalo je dosta iznenađujuće rezultate. Naime 84,5 % ukupnog broja ispitanih reklo je da je popratni sadržaj djelomično važan ili čak važan, a samo 15,5% njih je odgovorilo da nisu važni. Detaljniji prikaz po zemljama vidljiv je na slici 7.9.

Slika 7.9. Važnost popratnih sadržaja u objektu

Izvor: Autoričin rad

Tablica 7.4. Utjecaj suvenirnica na duhovnost Međugorja

Ukupno ispitanika 250	1	2	3	4	5
Italija	7,84	3,92	43,14	23,53	21,57
Poljska	30,30	12,12	15,15	24,24	18,18
Belgija	0,00	33,33	61,11	5,56	0,00
Hrvatska	0,00	0,00	23,91	32,61	43,48
Ukupno	11,2%	9,6%	34,8%	22,8%	21,6%

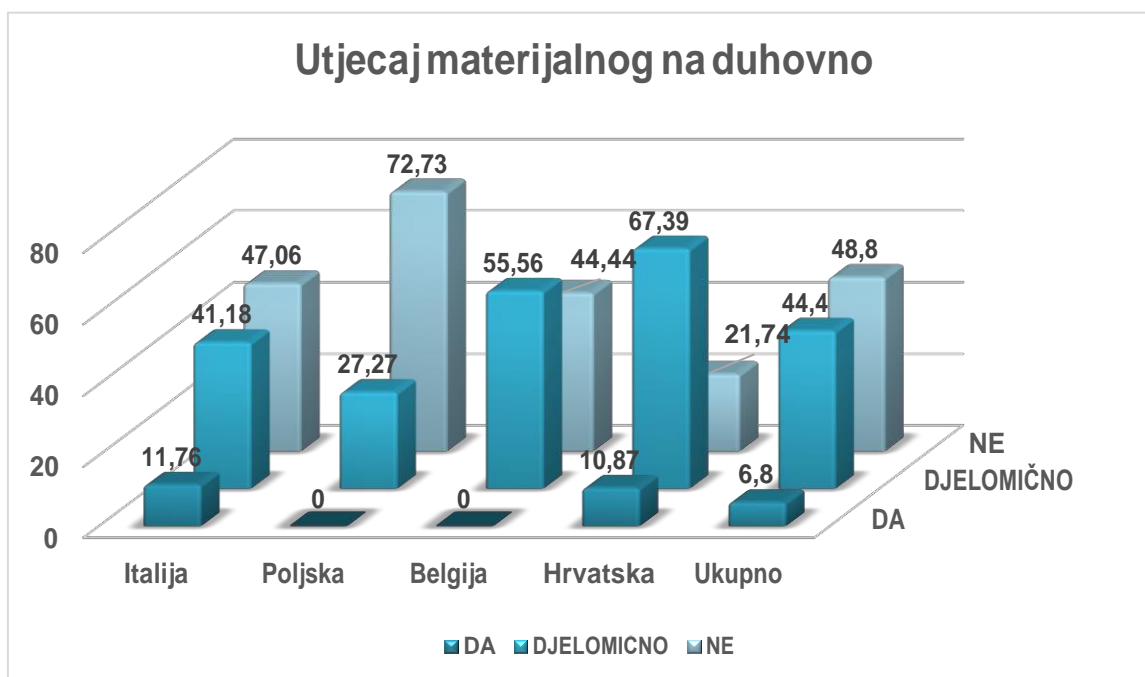
Izvor: Autoričin rad

Ocjenama od 1 (potpuno uništava duhovnost mjesta) do 5 (podigne duhovnost mjesta) hodočasnici su trebali odrediti utjecaj suvenirnica na duhovnost Međugorja, a rezultati su prikazani u tablici 7.4. Iako se očekivalo da će odgovori biti uglavnom negativni, ispostavilo se da hodočasnici broj suvenirnica uopće ne igra toliku ulogu u ukupnom doživljaju duhovnosti. Tek nešto više od 20% hodočasnika dalo je ocjenu 1 ili 2, te smatra da broj

suvenirnica ima negativan utjecaj na duhovnost mjesta, sličan postotak ispitanih (21,6%) hodočasnika smatra da suvenirnice još i podižu duhovnost mjesta, dok ih najveći broj smatra da je omjer suvenirnica s duhovnosti mjesta u potpunosti pogođen (34,8 %). Sveukupno 80% ispitanika ne smatra suvenirnice problemom za duhovnost, što je potpuno obrnuto onome što je dobiveno istraživanjem kod lokalne zajednice.

Broj suvenirnica je samo jedan od mnogih čimbenika koje lokalna zajednica smatra lošim za duhovnost mjesta, infrastruktura, neplanska gradnja, te mnogi novi objekti u blizini crkve također dovode u pitanje utjecaj na duhovnost. Hodočasnici su također upitani da ocjene stupanj utjecaja materijalnog na duhovnost mjesta od početka ukazanja do danas. Rezultati istraživanja prikazani su na slici 7.10. te su dosta slični kao i za broj suvenirnica. Samo 6,8% ispitanika smatra da materijalno loše utječe na duhovnost dok ih čak 48,8% smatra danema nikakvog utjecaja na duhovnost mjesta. 44,4% ispitanih hodočasnika smatra da izgrađenost mjesta, odnosno sve materijalno koje nema veze sa duhovnim sadržajem tek djelomično utječe na samu duhovnost.

Slika 7.10. Utjecaj materijalnog na duhovnost mjesta

Izvor: Autoričin rad

Slijedom pitanja na red je došla i usporedba utjecaja materijalnog na duhovnost nekada i danas, hodočasnici su upitani da odgovore na pitanje da li je duhovnost mjesta od početka ukazivanja napredovala, odnosno da je bolja nego na početku ukazivanja, da li se pogoršala

ili je pak ostala ista kroz sve ove godine. Rezultati istraživanja prikazani su u tablici 7.5. zajednički za sve hodočasnike.

Tablica 7.5. Utjecaj materijalnog na duhovnost mjesta od početka ukazanja do danas

Utjecaj materijalnog na duhovno	Ukupno ispitanih 250	Duhovnost mjesta od početka ukazanja do danas		
			Bolja	Ista
Da	Broj	2	13	2
	%	0,8	5,2	0,8
Djelomično	Broj	43	60	8
	%	17,2	24,0	3,2
Ne	Broj	85	35	2
	%	34,0	14,0	0,8

Izvor: Autoričin rad

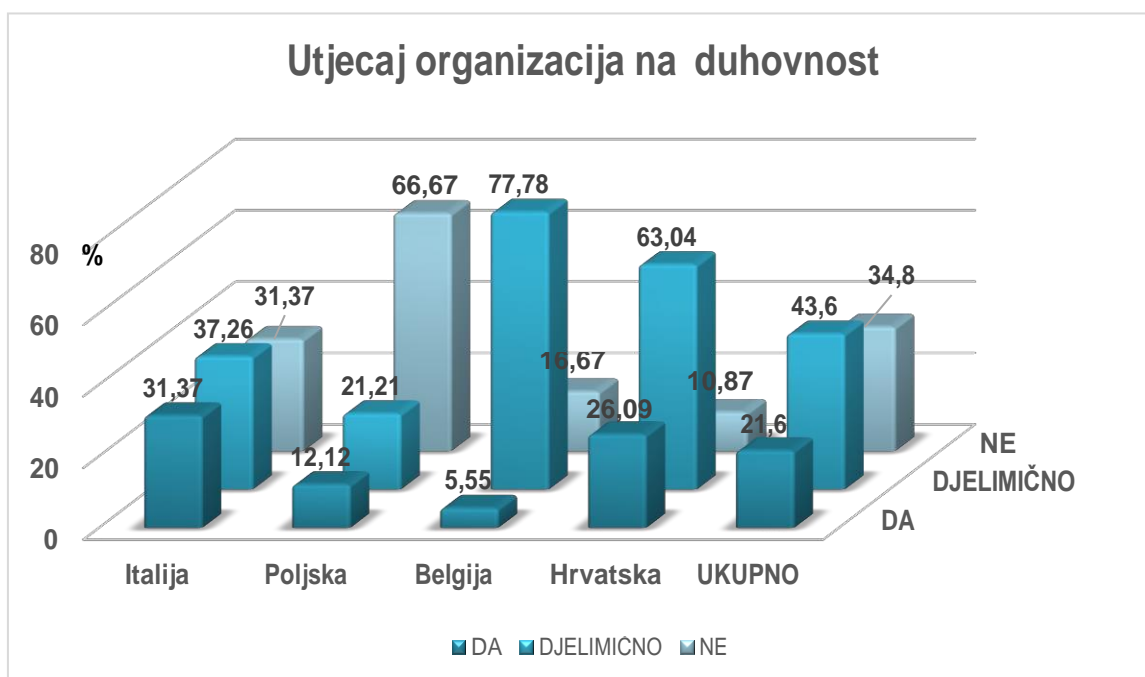
Naime, podaci se poklapaju sa utjecajem materijalnog na duhovnost, te većina onih koji su rekli da materijalno ne utječe na duhovno, ili onih koji su rekli da djelomično utječe na duhovnost mjesta, također su rekli da je duhovnost mjesta bolja nego li je bila na početku ukazanja, 51,2% ispitanih opredijelilo se za takav odgovor, samo su dva ispitanika rekla da im je duhovnost mjesta bolja nego prije, iako im smeta materijalizam. Bez obzira na utjecaj materijalnog na duhovno, ukupno 43,2% ispitanih smatra da je duhovnost mjesta od početka ostala ista kao što je bila i na početku ukazivanja. Samo 4,8% ispitanih smatra da je duhovnost mjesta lošija nego na početku ukazivanja, ali zanimljivo je da čak 3,2% smatra da materijalno djelomično utječe na duhovnost.

7.5. Analiza duhovnosti mjesta i duhovnog programa

Dio koji se odnosi izravno na duhovnost mjesta i važnost duhovnog hodočasnica determiniran je kroz pitanja kao što su utjecaj organizacija u Međugorju na duhovnost mjesta, kvaliteta duhovnog programa, utjecaj izgrađenosti tj. materijalnog na duhovnost mjesta i ocjena promjene duhovnog kroz godine od početka ukazanja, te još nekim pitanjima.

Slika 7.11. Utjecaj organizacija na duhovnost

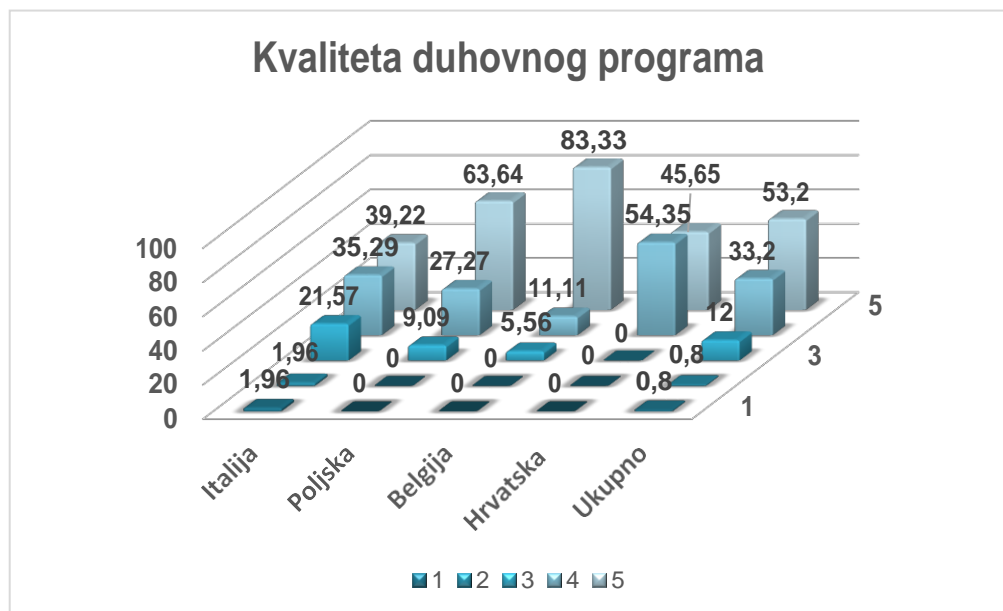
Izvor: Autoričin rad

Talijanski hodočasnici među ukupno 250 ispitanih imaju dosta raznoliko razmišljanje a koje se tiče utjecaj organizacija na duhovnost po 31,37% njih smatra da organizacije imaju izravan utjecaj na duhovnost, odnosno da organizacije nemaju nikakav utjecaj na duhovnost, dok 37,16% njih smatra da djelomično utječe na duhovnost. Što se tiče Belgijanaca koji su u većini anketnih pitanja imali slično razmišljanje kao i Talijani, u ovom mišljenju to nije slučaj. Većina Belgijanaca, čak njih 77,78%, smatra da organizacije djelomično utječu na duhovnost, dok ih samo 5,55% smatra da organizacije utječu na duhovnost. Ostalih približno 17% smatra da organizacije nemaju nikakav utjecaj na duhovnost mjesta. Najviše onih koji smatraju da organizacije nemaju utjecaj na duhovnost otpada na Poljake, čak dvije trećine njih, dok se Hrvati u ovom ispitivanju uglavnom mogu usporediti sa Belgijancima, njih 63% smatra da djelomično utječu organizacije na duhovnost mjesta. Detaljna analiza prikazana je na slici 7.11.

Na sljedećoj slici, slici 7.12. prikazana je ukupna zadovoljnost ispitanih sa kvalitetom duhovnog programa u Međugorju. Potrebno je bilo ocijeniti program sa ocjenama od 1 do 5, gdje je ocjena 1 oznaka za potpuno nezadovoljno, a ocjena pet ocjena za potpunu zadovoljnost i kako nije potrebno ništa poboljšavati glede duhovnog programa. Ukupno 86,4 % ispitanih dalo je ocjenu 4 ili 5, samo 12% je dalo ocjenu 3, a po 1% ocjenu 1 ili 2. Da se

zaključiti kako je kvaliteta duhovnog programa u Međugorju na visokoj razini, te bi se tek neznatno trebao mijenjati.

Slika 7.12. Kvaliteta duhovnog programa u Međugorju

Izvor: Autoričin rad

Da se duhovnost mjesta u globalu mijenja i da se polako poboljšava, najbolje prikazuje slika 7.13. prema kojem čak 53% ispitanih smatra da se duhovnost mjesta s godinama poboljšala, gotovo 43% smatra da je ostala ista, dok samo približno 5% hodočasnika smatra da se duhovnost mjesta pogoršala. Belgijanci većinom smatraju da se duhovnost poboljšala, dok čak 74% Hrvata smatra da je duhovnost mjesta od početka ukazivanja ostala ista do danas.

Slika 7.13. Duhovnost mjesta kroz godine

Izvor: Autoričin rad

Tablica 7.6. Opći podaci o zadovoljstvu hodočasnika Međugorjem

Ukupno ispitanih 250	1	2	3	4	5
Ljubaznost lokalnog stanovništva	2	4	21	58	165
Osjećaj sigurnosti	0	6	26	50	168
Zadovoljstvo uslugom	0	4	14	41	191
Zadovoljstvo doživljajem	0	2	10	77	161
Zadovoljstvo duhovnim programom	0	6	10	29	205
Pristup svećenika	4	2	28	52	164
Pristup vidi oca	2	4	14	64	166

Izvor: Autoričin rad

Prvim pogledom na tablicu 7.6. u kojoj su prikazani opći podaci o zadovoljstvu hodočasnika Međugorjem, može se zaključiti kako su isti pretežito prezadovoljni skoro svakom stavkom u Međugorju. Na 7 različitih pitanja ocjenu 5 na svih 7 dalo je od 64,4 do 82% ispitanika, a kada bi tome pridodali i ocjenu 4 kao dosta dobru ocjenu zadovoljstva onda se taj raspon penje do gotovo nevjerojatnih 86,4% pa do 93,6 %. Ako bi se ocjene 1 i 2 smatrale lošim ocjenama, na svih 7 pitanja, niti jedno pitanje nema preko 6 odgovora što čini samo 2,4% ispitanih, najmanje je onih nezadovoljnih doživljajem prilikom posjeta Međugorju, samo dvoje ispitanika. Za ocjenu 3, koja označava srednju vrijednost odlučilo se od 10 do 28 hodočasnika ovisno o pitanju, što čini od 4% do 11,2%. Hodočasnici su najviše zadovoljni duhovnim programom u Međugorju, čak 82% ih je dalo ocjenu 5, zatim slijede zadovoljstvo uslugom (77%), dok se pitanja kao što su ljubaznost lokalnog stanovništva, pristup vidioca ili svećenika, osjećaj sigurnosti i zadovoljstvo doživljaja kreću oko 65%. Iako su brojevi nezadovoljnih veoma mali, valja napomenuti kako je najveći broj ocjene 1 dobio pristup svećenika (4 ispitanika), dok sa četiri stavke niti jedan hodočasnik od 250 nije nezadovoljan, samo po dvoje hodočasnika je potpuno nezadovoljno sa pristupom vidioca ili sa ljubaznošću lokalnog stanovništva.

Nekoliko pitanja iz anketnog upitnika nije prikazano u tablicama, pa će samo ukratko biti opisani. Hodočasnici su na pitanje da li se žele ponovno vratiti u Međugorje sa 67% odgovorili potvrdno, dok ih je samo 11% odgovorilo da se ne žele vratiti, a na pitanje da li

su im ispunjena očekivanja 72,4% odgovorilo je da su im iščekivanja u potpunosti ispunjena, 25,2% reklo je da su im djelomično ispunjena, a samo 2,4% nisu zadovoljna sa svojim dolaskom u Međugorje.

Duhovni dodir od 250 ispitanih kažu da je osjetilo njih 151 što čini 60,5% ispitanika, djelomično je duhovni dodir osjetilo 75 ispitanih (30%), a samo 24 od 250 ispitanih ili 9,5% nije osjetilo duhovni dodir prilikom posjeta Međugorju.

7.6. Analiza podataka lokalne zajednice

Nakon anketiranja hodočasnika, pristupilo se anketiranju domaćeg stanovništva. Anketirano je ukupno 50 stanovnika Međugorja i Bijakovića, po sličnom principu kao i kod hodočasnika. U tablici 7.7. prikazani su opći podaci o domaćem stanovništvu kao što su dob, spol i prihodi. Žena je ukupno 28, a muškaraca 22. Ukupno je 46% ispitanih mlađi od 29 godina, a starijih od 50 godina 22%, na stanovnike između 30 i 50 godina otpada 32%. Što se pak tiče prihoda koje ostvaruju domaći stanovnici, najveći postotak otpada na plaće od 1000 do 2000 konvertibilnih maraka, što je približno oko 4000 do 8000 kn, takvih je ukupno 48%, samo 10% zarađuje preko 3000 km (oko 12 000 kn), dok manje od 1000 km zarađuje 24% ispitanih.

Tablica 7.7. Opći podaci lokalnog stanovništva

Ukupno ispitanih 50	Dob			Prihodi				
		>29	30-49	50<	>1000	1000- 2000	2000- 3000	3000<
Žensko	Broj	12	9	7	10	16	2	0
	%	42,86	32,14	25	35,72	57,14	7,14	0
Muško	Broj	11	7	4	2	8	7	5
	%	50	31,82	18,18	9,09	36,36	31,82	22,73

Izvor: Autoričin rad

Obrazovanje lokalne zajednice prema broju ispitanih, ako je uzorak reprezentativan, može se reći da je na dosta visokoj razini. Svi ispitanici imaju završenu minimalno srednju školu, dok ih 36% ima završen barem jedan stupanj fakulteta. Gotovo svi mlađi od 40 godina imaju završen jedan stupanj fakulteta, ili su trenutačno studenti, a samo mali broj pučanstva starijeg od 70 godina nema srednju školu.

Što se tiče prihoda, očito je da je turizam glavni izvor novca u Međugorju, samo 8% ispitanika ne posjeduje nikakav smještajni objekt, 32% njih posjeduje hotel, a čak 60 %

ispitanika ima privatni smještaj u koji prima hodočasnike. Lokalna zajednica potom je bila upitana da odredi koliko ima je važna opremljenost smještajnih jedinica koje posjeduju, te što smatraju koliko im je važan popratni sadržaj u Međugorju. Da je opremljenost iznimno važna ili važna, smatra ukupno 72%, a samo 28% smatra da je manje važna ili čak nevažna. Za popratni sadržaj ispitanici su bili podijeljenog mišljenja, 50% ih smatra da je važan ili iznimno važan, dok ih 50% smatra da je manje važan. Nitko od ispitanih ne smatra da je popratni sadržaj nevažan, ovi podaci prikazani su u tablici 7.8.

Tablica 7.8. Opremljenost smještajnih jedinica i popratni sadržaj

Ukupno ispitanih 50		Iznimno važno	Važno	Manje važno	Nevažno
Opremljenost smještajnih jedinica	Broj	2	34	10	4
	%	4	68	20	8
Popratni sadržaji u Međugorju	Broj	5	20	25	0
	%	10	40	50	0

Izvor: Autoričin rad

Prema tablici 7.9. u kojoj je prikazano ukupno zadovoljstvo lokalnog stanovništva pojedinim stavkama u Međugorju, odmah upadaju u oko tri podatka. Prvo i osnovno, lokalno stanovništvo smatra da zakonodavstvo i lokalna uprava ne radi gotovo ništa za poboljšanje Međugorja kao duhovnog i kao turističkog središta, te smatraju da tu ima najviše mjesta za napredak kako mjesta tako i mještana. Frustraciju i nemoć za promjenu lokalnom upravom i zakonodavstvom, lokalno stanovništvo je dokazalo i u pitanju da li poduzimaju ikakve mjere da se takvo stanje promjeni od onih što su u potpunosti nezadovoljni situacijom u Međugorju (njih 32), približno 16% odgovorilo da poduzima nekakve vrste mjera da bi se nešto promijenilo u konačnici, a to su npr. javno iznošenje mišljenja i prijedloga, poticanje na promjene, slanje žalbi, sudjelovanje u aktivnostima za poboljšanje situacije, a 84% da ne poduzima nikakve mjere za promjenu. 92% ispitanika smatra da je upravo lokalna uprava glavni razlog koji koči još veći napredak i razvoj u poslovanju. Sljedeće dvije stavke u kojima su odgovori bili slično raspoređeni su broj suvenirnica i prevelika opremljenost smještajnih jedinica te njihov utjecaj na duhovnost mjesta. Čak 94% mještana dalo je ocjenu 2 ili 3 za prevelik broj suvenirnica u odnosu na veličinu mjesta, a 72% ih smatra da prevelika opremljenost smještajnih jedinica nije u skladu sa duhovnosti. Ovi podaci su veoma važi kada se usporede s odgovorima koji su ponudili hodočasnici na ista ova pitanja. Ostalim stavkama kao što su ljubaznost lokalnog stanovništva prema hodočasnici, osjećaj sigurnosti za iste, zadovoljstvo duhovnim sadržajem, te pristup vidioca i svećenika, lokalno

stanovništvo je uglavnom ocijenilo sa vrlo dobrim ili odličnim, što se poklapa sa razmišljanjem hodočasnika. Postotak odgovora na ove stavke kreće se između 92 i 100 %.

54% lokalnog stanovništva smatra da je duhovnost mjesta od početka ukazivanja 1981. do danas ostala ista, 38% ispitanih smatra da se duhovnost mjesta s vremenom poboljšala te da je danas još i bolja nego u prošlosti, dok samo 8% ispitanih smatra da je duhovnost lošija nego u početku ukazivanja.

Tablica 7.9. Ukupno zadovoljstvo lokalne zajednice pojedinim stavkama u Međugorju

Ukupno ispitanih 50	1	2	3	4	5
Ljubaznost lokalnog stanovništva prema hodočasnici	0	0	0	6	44
Osjećaj sigurnosti za hodočasnike	0	0	4	19	27
Važnost zadovoljstva hodočasnika uslugama i boravkom	0	0	0	0	50
Zadovoljstvo duhovnim sadržajem	0	0	1	8	41
Pristup vodioca	0	0	2	14	24
Pristup svećenika	0	0	1	9	40
Zakonodavstvo i uprava	43	5	2	0	0
Količina suvenirnica	0	25	22	3	0
Opremljenost smještajnih jedinica vs. duhovno	0	14	22	11	3

Izvor: Autoričin rad

U tablici 7.10. navedena su neka od anketnih pitanja i grupirana prema odgovorima radi bolje preglednosti. Kako bi smještajne jedinice bile još bolje i adekvatnije turistima potreban je i dodatni sadržaj kao što su klima uređaji, TV, Wi-Fi, telefoni u sobama, usluga po sobama ili slično. Samo 6% ispitanika smatra da su svi dodatni sadržaji važni za turiste, 70% ispitanih smatra da su neke od stavki potrebne za bolji i ugodniji boravak hodočasnika, a 24% ih smatra da ništa od navedenog nije potrebno u smještajnim jedinicama.

Tablica 7.10. Ostala anketna pitanja

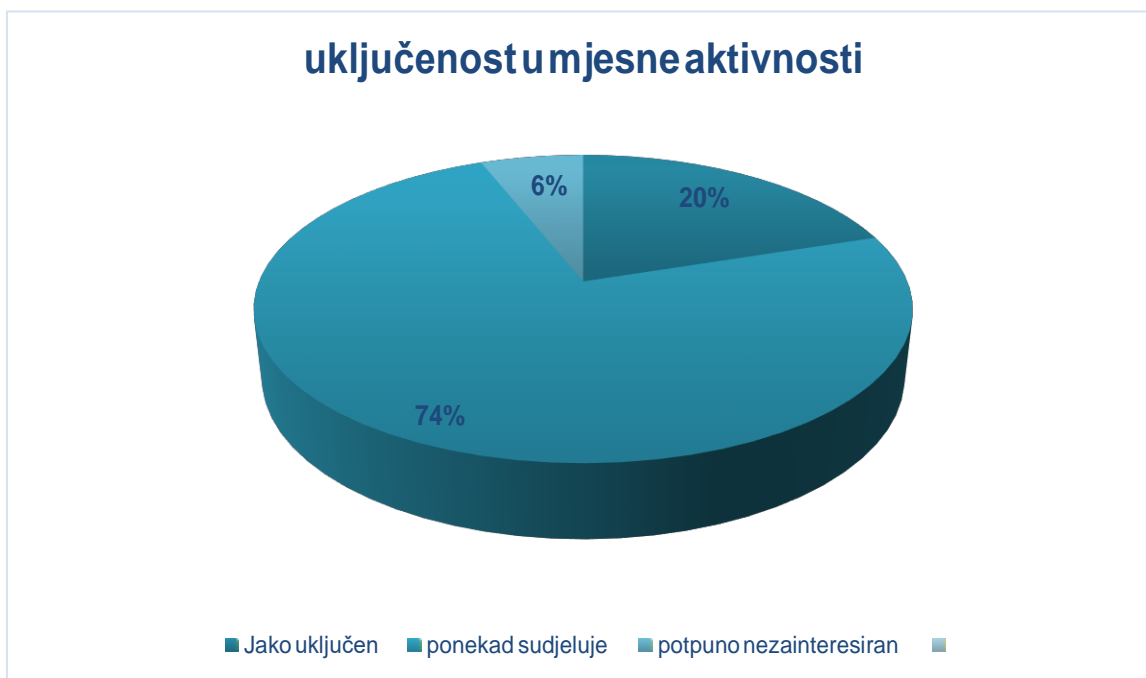
Ukupno ispitanih 50	DA	DJELIMIČNO	NE
Potreba za dodatnim sadržajima u smještajnim jedinicama	3	35	12
Količina organizacija/odvlače li od crkve	13	25	12
Uništava li materijalno duhovnu stranu mjesta	17	30	3
Zadovoljstvo trenutnim stanjem	0	18	32
Prati li Međugorje ostala marijanska svetišta	14	21	15

Izvor: Autoričin rad

Kao što su hodočasnici upitani za ostale organizacije u Međugorje i njihov utjecaj na crkvu, na isto pitanje su odgovorili i mještani. 26% smatra da organizacije odvlače od crkve, a 24% smatra da nemaju nikakav utjecaj na crkvu. 50% mještana je odgovorilo da djelomično utječu na crkvu. Točnost dosadašnjih odgovora upotpunjuje i odgovor na pitanje da li materijalno uništava duhovnu stranu mjesta gdje ih 60% smatra da djelomično uništava, 34% da definitivno uništava, a samo 6% da ne uništava. Pitanje o zadovoljstvu trenutačnom situacijom također podupire prijašnje odgovore, gdje od 50 ispitanih nitko nije zadovoljan trenutačnom situacijom, a čak 64% ih je nezadovoljno.

Na slici 7.14. prikazani su podaci o sudjelovanju mjesnog stanovništva u aktivnostima koje se tiču općeg poboljšanja Međugorja, te ih 20% navodi da su često uključeni u gotovo sve aktivnosti, 74% ih ponekad sudjeluje u aktivnostima, ovisno o čemu se radi i koliko slobodnog vremena imaju, dok ih samo 6% nikada ne sudjeluju, niti su uopće zainteresirani za bilo kakve aktivnosti.

Slika 7.14. Uključenost mještana u aktivnosti mjesne zajednice

Izvor: Autoričin rad

Međugorje je prvenstveno marijansko svetište, koje godišnje posjeti približno 40 000 ljudi, te je za očekivati da se u njemu kao takvom i ljudi ponašaju u skladu s tim. Lokalno stanovništvo smatra da je važno živjeti po Gospinim porukama i prema svetom pismu, koliko god im to dopušta današnje moderno vrijeme, 44 % ih smatra da tako i žive i da prema tome definiraju usluge koje pružaju hodočasnici, 56% ih smatra da bi mogli još malo poraditi na tome, dok se nitko nije izjasnio da ne radi po Gospinim porukama. Na osnovu svega prikazanog i ispitanog, mještani su uglavnom entuzijastični što se tiče pogleda na budućnost Međugorja (96%), a samo 4% ispitanih kaže kako im uopće nije važno kako će biti u budućnosti. Nitko ne predviđa da bi budućnost mogla biti lošija nego prošlost ili sadašnjost.

8. ZAKLJUČAK

Glavni problem rada bio je pokušati definirati usklađenost turističke ponude s duhovnim doživljajem hodočasnika u Međugorju. Definiciji rješenja se pokušalo pristupiti u obliku anketnog upitnika koji je proveden u 5 različitih uslužnih objekata u Međugorju, na uzorku od 250 hodočasnika iz četiri različite zemlje. U svakom problemu imaju dvije strane, tako se i u ovom radu nameće mišljenje hodočasnika o mjestu, ali također i mišljenje lokalnog stanovništva o utjecaju materijalnog na duhovni doživljaj u Međugorju.

Međugorje je kao marijansko svetište jedno od glavnih centara vjerskog turizma na ovom području, te ga je od početka ukazanja 1981. godine posjetilo preko 5 milijuna ljudi, što hodočasnika što turista. Naravno uz ovakve brojke za očekivati je da i Međugorje kao mjesto širi svoju ponudu i time privuče još veći broj hodočasnika, što se naravno i dogodilo. Sve veći broj hotela, suvenirnica, restorana i popratnog sadržaja odvlače od duhovnog doživljaja, koji bi trebao biti u prvom planu. Ali, da li je to baš tako?

Naime, prema rezultatima dobivenim iz anketa provedenim nad 250 slučajno odabranih hodočasnika u Međugorju većina je, suprotno mišljenju lokalnog stanovništva, odgovorila kako izgrađenost mjesta uopće ne utječe na duhovni doživljaj, već suprotno tome, podiže razinu privlačnosti mjesta, te da im uopće ne bi smetalo da je još i bolje i više izgrađeno. Također većina ispitanih smatra da broj popratnih sadržaja ne odvlači previše od duhovnog sadržaja u sklopu crkve i same duhovne ponude koju su preko 90% ocijenili vrlo dobrom ili odličnom.

Prema rezultatima dobivenim iz anketa provedenim nad 50 slučajno odabranih stanovnika Međugorja, uočene su neke bitne razlike. Lokalno stanovništvo smatra da je turistička ponuda postavila previsoke standarde, te da mjesto postaje više turističko, nego vjersko-turističko. Također većina stanovništva smatra da oni daju sve od sebe kako bi hodočascima bilo što bolje i pomažu im upotpuniti duhovni doživljaj.

Zanimljivo je da je mišljenje lokalnog stanovništva i hodočasnika, potpuno suprotno, a to se može pripisati tome što lokalno stanovništvo pokušava koliko toliko živjeti po Gospinim porukama, te su razmišljanja da bi ponuda trebala biti skromnija i jednostavnija nego što zapravo je, dok hodočasnici koji dolaze iz razvijenijih zemalja, smatraju da bi trebala ponuda biti još i bolja, te da ona nema gotovo nikakav utjecaj na duhovni doživljaj mjesta.

LITERATURA

Knjige:

1. Anić, Š., Klaić, N. i Dominiković, Ž. (2002). *Rječnik stranih riječi – tuđice, posuđenice, izrazi, kratice i fraze*. Zagreb: Sani-Plus.
2. Bahtijarević-Šiber, F. (1999). *Management ljudskih potencijala*. Zagreb: Golden marketing.
3. Belaj, M. (2012). *Milioni na putu, Antropologija hodočašća i sveto tlo Međugorje*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
4. Bubalo, R., Despot, Z., Hančić, S., Ivković, Ž. (2006). *Međugorje tajna Gospinih ukazanja*. Ljubljana, MKT Print d.d.
5. Cerović, Z., Zanketić, P. (2014). *Menadžment hodočašća i vjerskih događaja*. Opatija: Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija.
6. Čorak, S., Mikačić, V. (Ur.) (2006). *Hrvatski turizam: plavo bijelo zeleno*. Znanstvena edicija instituta za turizam; knj. 3. Zagreb: Institut za turizam.
7. Kušen, E. (2002). *Turistička atrakcijska osnova (Tourism Attraction Base)*. Zagreb: Institut za turizam.
8. Morpeth Leeds, N. D. , Razaq R. (2007). *Religious tourism and pilgrimage festivals management, An International Perspective*. Massachusetts: CAB International.
9. Mullins, L. J. (2002). *Management and organisational behaviour, 6th edition*, Harlow: Prentice hall

Stručni i znanstveni članci:

1. Brayley R. E. (2010). Upravljanje svetim mjestima u turizmu. *Turizam: Razvoj vjerskog i kulturnog turizma*, 58 (3), 321-334.
2. Collins-Kreiner N. (2010). Židovski hodočasnički turizam. *Turizam: Razvoj vjerskog i kulturnog turizma*, 58 (3), 291-302.
3. Collins-Kreiner N. (2010). Researching pilgrimage continuity and transformations. *Annals of Tourism Research*, 37 (2), 440–456.
4. Di Giovine M. A. (2010). Vjerski turizam i kulturna revitalizacija. *Turizam: Razvoj vjerskog i kulturnog turizma*, 58 (3), 303-320.
5. Fourie J., Roselló J., Santana-Gallego M. (2014). Religion, Religious Diversity and Tourism. *Stellenbosch Economic Working Papers*, 9(14), 3-18.

6. Lo Presti, O. & Petrillo, C. S. (2010). Zajedničko upravljanje religijskom baštinom. *Turizam: Razvoj vjerskog i kulturnog turizma*, 58 (3), 335-345.
7. Nolan, M. L. , Nolan, S. (1992). Religious sites as tourism attractions in europe. *Annals of Tourism Research*, 19 (5), 68-78,
8. Polakovič, A. , Svoboda, J., Šalgovičová, J. (2013). Religion and tourism in Slovakia. *European Journal of Science and Theology*, 9 (6), 125-132.
9. Rinschede, G. (1992). Forms of religious tourism. *Annals of Tourism Research*, 19(5), 51-67.

Internetski izvori:

1. Babić N., HoSo J., Osmanković J. (2010). *Hodočašće kao čimbenik lokalnoga i regionalnog razvoja*. Preuzeto s: <http://hrcak.srce.hr/64411> (10.05.2016.)
2. Dnevnik.hr (2017). *Papa o Međugorju*: Preuzeto s <http://dnevnik.hr/vijesti/svijet/papa-o-medjugorju-ne-moze-se-poreci-da-su-ljudi-susreli-boga-ali---476491.html> (17.05.2017.)
3. Griffin K. , Leppäkari M. (2017). Pilgrimage and Tourism to Holy Cities, Ideological and Management Perspectives. Preuzeto s: www.cabi.org (5.9.2017.)
4. Hercegovina.info (2017). Župa sv. Jakova Međugorje postaje biskupija na čelu s monsinjorom Hoserom?: Preuzeto s <https://www.hercegovina.info/vijesti/hercegovina/medjugorje/zupa-sv-jakova-medjugorje-postaje-biskupija-na-celu-s-monsinjom-hoserom-131715> (18.09.2017.)
5. HRT vijesti (2017). Papa: Žena koja se ukazuje u Međugorju nije Isusova majka: Preuzeto s <http://vijesti.hrt.hr/387947/papa-sumnja-u-svakodnevna-ukazanja-gospe-u-meugorju> (17.05.2017.)
6. Jutarnji.hr (2017). *Papa o ukazanjima u Međugorju*: Preuzeto s <http://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/papa-franjo-o-ukazanjima-u-medugorju-ma-dajte-pa-zar-netko-stvarno-misli-da-bi-gospa-nekoga-narucila-da-joj-dode-sutra-jer-ona-ima-poruku-za-njega/6059064/> (17.05.2017.)
7. Katolički tjednik (2006). *Hodočašća u svjetlu vjere* : Preuzeto s http://www.katolicki-tjednik.com/vijest.asp?n_UID=1020 (10.05.2016.)

8. Kesar O. (2013). *Vjerski turizam*: Preuzeto s http://web.efzg.hr/dok/TUR/Web_Vjerski%20turizam.pdf (10.05.2016.)
9. Leutar I. , Leutar Z. (2007). *Obilježja hodočasnika u Međugorju – motivi i značenje hodočašća* . Preuzeto s: <http://hrcak.srce.hr/file/37218> (10.05.2016.)
10. Mali dom (2014). *O misiji*. Preuzeto s: <http://www.malidom.com/2014/12/o-misiji.html> (10.9.2017.)
11. Međugorje mjesto molitve i povjerenja . *Kratke povijesne činjenice*. Preuzeto s <http://www.medjugorje.hr/hr/zupa/povijest/> (20.04.2017.)
12. Međugorje mjesto molitve i povjerenja (1999). *Antropološko- biblijske i religiozno-duhovne dimenzije hodočašćenja s konkretnom primjenom na Međugorje*. Preuzeto s <http://www.medjugorje.hr/hr/duhovnost/teoloska-promisljanja/dimenzije-hodocascenja/> (10.05.2016.)
13. Međugorje mjesto molitve i povjerenja (1999). *Fra Slavko Barbarić*. Preuzeto s <http://www.medjugorje.hr/hr/medjugorski-fenomen/slavko-barbaric/> (20.4.2017.)
14. Međugorje mjesto molitve i povjerenja (2017). *Statistike*. Preuzeto s <http://www.medjugorje.hr/hr/medjugorski-fenomen/statistike/> (20.04.2017.)
15. Nezavisne novine (2017). *Papa Franjo sumnja u ukazanja Gospe u Međugorju?*: Preuzeto s <http://www.nezavisne.com/novosti/drustvo/Papa-Franjo-sumnja-u-ukazanja-Gospe-u-Medjugorju/426066> (17.05.2017.)
16. Rabić B. (2012). *Selektivni oblici turizma* : Preuzeto s http://www.visokaturisticka.edu.rs/skripte/selektivni_novo/predavanje13.pdf (10.05.2016.)
17. Svjetlo riječi (2014). *Imaju li hodočašća budućnost* : Preuzeto s <http://www.svetlorijeci.ba/clanak/1436/obnovi-svoju-vjeru/imaju-li-hodocasca-buducnost> (10.05.2016.)
18. Troplet (2017). *Hodočašća u svjetlu vjere* : Preuzeto s <http://www.troplet.ba/?p=11253> (20.04.2017.)

Ostalo:

1. Matić S. (2015). *Analiza razvoja vjerskog turizma Međugorja, (neobjavljeni diplomski rad)*, Ekonomski fakultet, Zagreb.

POPIS SLIKA I TABLICA

Slika 3.1. Oblici vjerskog turizma	8
Slika 6.1. Crkva sv. Jakova u Međugorju nekad i danas	23
Slika 6.2. Brdo ukazanja nekada i danas	24
Slika 6.3. Križevac nekada i danas	25
Slika 6.4. Kip uskrslog Isusa	26
Slika 6.5. Vidioci	28
Slika 6.6. Logo 28. festivala mladih u Međugorju	31
Slika 6.7. Urbanistički plan Međugorja	38
Slika 6.8. Broj hodočasnika kroz godine	40
Slika 6.9. Broj podijeljenih pričesti kroz godine	41
Slika 6.10. Udio u posjetima Međugorju po starosnim i spolnim skupinama 2015. godine	42
Slika 6.11. Broj podijeljenih pričesti po mjesecima u 2017. godini	42
Slika 6.12. Zaposleni u Međugorju po sektorima	43
Slika 7.1. Spolna struktura ispitanika	47
Slika 7.2. Dobna struktura ispitanika	48
Slika 7.3. Stupanj obrazovanja ispitanika	49
Slika 7.4. Financijska moć ispitanika	50
Slika 7.5. Posjećenost Međugorja	51
Slika 7.6. Način dolaska u Međugorje	51
Slika 7.7. Motivacija dolaska	52
Slika 7.8. Usklađenost smještajnih jedinica s duhovnom ponudom	54
Slika 7.9. Važnost popratnih sadržaja u objektu	55
Slika 7.10. Utjecaj materijalnog na duhovnost mjesta	56
Slika 7.11. Utjecaj organizacija na duhovnost	58
Slika 7.12. Kvaliteta duhovnog programa u Međugorju	59
Slika 7.13. Duhovnost mjesta kroz godine	59
Slika 7.14. Uključenost mještana u aktivnosti mjesne zajednice	65
Tablica 4.1. Motivi dolaska hodočasnika u Međugorje	15
Tablica 5.1. Kronološki pregled ukazivanja i mjesta ukazivanja Blažene Djevice Marije .	19
Tablica 5.1. Kronološki pregled ukazivanja i mjesta ukazivanja Blažene Djevice Marije (nastavak)	20
Tablica 6.1. Broj posjeta i načinu informiranja i dolaska u Međugorje 2015. godina	35
Tablica 6.2. Religijska zajednica i zastupljenost među hodočasniciima u Međugorje	36
Tablica 6.3. Samo procjena religioznosti	37
Tablica 6.4. Značenje Marije za hodočasnike u Međugorju	37
Tablica 6.5. Usporedba dolaska hodočasnika iz pojedinih zemalja u 1989. g i u 2015.g ...	39
Tablica 7.1. Sumirani podaci spolne i dobne strukture ispitanika	48
Tablica 7.2. Vrsta smještaja u kojem odsjedaju hodočasnici	53
Tablica 7.3. Važnost opremljenosti smještajnih jedinica	54

Tablica 7.4. Utjecaj suvenirnica na duhovnost Međugorja	55
Tablica 7.5. Utjecaj materijalnog na duhovnost mjesta od početka ukazanja do danas	57
Tablica 7.6. Opći podaci o zadovoljstvu hodočasnika Međugorjem	60
Tablica 7.7. Opći podaci lokalnog stanovništva	61
Tablica 7.8. Opremljenost smještajnih jedinica i popratni sadržaj	62
Tablica 7.9. Ukupno zadovoljstvo lokalne zajednice pojedinim stavkama u Međugorju ..	63
Tablica 7.10. Ostala anketna pitanja	64

PRILOZI

Prilog 1. Anketni upitnik za hodočasnike

1. Spol : Ž / M
2. Dob : _____
3. Obrazovanje : _____
4. Država iz koje dolazite : _____
5. Prihodi :
  - a. <1000 eura
  - b. 1000 – 2000 eura
  - c. 2000 – 3000 eura
  - d. > 3000
6. Koji put posjećujete Međugorje : _____
7. Dali ste došli :
  - a. Preko turističke agencije
  - b. u vlastitom aranžmanu
8. Motiv dolaska :
  - a. relaksacija
  - b. duhovna obnova
  - c. prirodna i kulturna dobra
  - d. novi doživljaj
  - e. znatiželja
9. Boravite :
  - a. hotel
  - b. privatni smještaj
  - c. druga vrsta smještaja
10. Važnost opremljenosti smještajne jedinice:
  - a. Iznimno važno
  - b. Važno
  - c. Manje važno
  - d. Nevažno

11. Po vašem mišljenju koliko je opremljenost smještajnih jedinica u Međugorju usklađeno s duhovnom ponudom: (1- potpuno neusklađeno, 5- savršeno usklađeno)

1 2 3 4 5

12. Smatrate li da su popratni sadržaji kao što su klima uređaji, TV , telefon i sl. potrebni za vaš upotpunjen boravak u Međugoju?

- a. Da
- b. Djelomično
- c. Ne

13. Važnost popratnih sadržaja u Međugorju : (npr. Majčino selo, Cenacolo i sl.)

- a. Iznimno važno
- b. Važno
- c. Manje važno
- d. Nevažno

14. Smatrate li da s godinama ima sve više organizacija u Međugorju i dali one odvlače od prioriteta (crkva sv. Jakova, podbrdo i križevac)posjete Međugorju :

- a. Da
- b. Djelomično
- c. Ne

15. Što mislite o kvaliteti duhovnog programa u Međugorju: (1-jako loše, 5-izvrsno)

1 2 3 4 5

16. Smatrate li da količina suvenirnica odgovara količini potražnje ili vidno uništava doživljaj?

1 2 3 4 5

17. Da li su ispunjena Vaša očekivanja?

- a. U potpunosti
- b. Djelomično
- c. Nedovoljno
- d. Nisu ispunjena

18. Da li na Vaše mišljenje i dolazak u Međugorje utječu trenutna previranja u medijima?

- a. Da
- b. Djelomično
- c. Ne

19. Da li ste osjetili „duhovni dodir“ tijekom boravka?

- a. Da
- b. Djelomično
- c. Ne

20. Da li se duhovnost mjesta poboljšala ili pogoršala u odnosu na početak ukazanja?

- a. Poboljšala se
- b. Ostala ista
- c. Pogoršala se

21. Da li izgrađenost mjesta uništava njegovu duhovnu stranu?

1 2 3 4 5

22. Namjeravate li ponovo posjetiti Međugorje?

- a. Da
- b. Možda
- c. Ne

23. Ocijenite slijedeće navode (1-jako loše, 5- izvrsno)

Ljubaznost lokalnog stanovništva   1 2 3 4 5

Osjećaj sigurnosti   1 2 3 4 5

Zadovoljstvo uslugom   1 2 3 4 5

Zadovoljstvo doživljajem   1 2 3 4 5

Zadovoljstvo duhovnim sadržajem   1 2 3 4 5

Pristup vodioca   1 2 3 4 5

Pristup svećenika   1 2 3 4 5

24. Mjesto za Vaš komentar, primjedbu i sugestiju

Prilog 2. Anketni upitnik za lokalno stanovništvo

1) Spol : Ž / M

2) Dob:

a. <29

b. 30 – 49

c. >50

3) Obrazovanje : _____

4) Prihodi :

a. <1000 KM

b. 1000 – 2000 KM

c. 2000 – 3000 KM

d. > 3000 KM

5) Posjedujete :

a. hotel

b. privatni smještaj (pansion, sobe i sl.)

c. druga vrsta smještaja (kamp, apartman)

d. ne posjedujem smještajni objekt

6) Važnost opremljenosti smještajne jedinice:

a. iznimno važno

b. važno

c. manje važno

d. nevažno

7) Po vašem mišljenju koliko je opremljenost smještajnih jedinica u Međugrju usklađena s duhovnom ponudom: (1- potpuno neusklađeno, 5- savršeno usklađeno)

1 2 3 4 5

8) Smatrate li da su popratni sadržaji kao što su klima uređaji, TV , telefon i sl. potrebni za upotpunjen boravak hodočasnika u Međugoju?

a. da

b. djelomično

c. ne

9) Važnost popratnih sadržaja u Međugorju (npr. Majčino selo, Cenacolo i sl.):

a. iznimno važno

b. važno

c. manje važno

d. nevažno

10) Smatrate li da s godinama ima sve više organizacija u Međugorju i da li one odvlače od prioriteta (crkva sv. Jakova, Podbrdo i Križevac) posjete Međugorju :

a. da

b. djelomično

c. ne

11) Što mislite o kvaliteti duhovnog programa u Međugorju: (1-jako loše, 5-izvrsno)

1 2 3 4 5

12) Smatrate li da količina suvenirnica odgovara količini potražnje ili vidno uništava doživljaj? (1-vidno uništava doživljaj, 5- u potpunosti odgovara potražnji)

1 2 3 4 5

13) Da li se duhovnost mjesta poboljšala ili pogoršala u odnosu na početak ukazanja?

a. poboljšala se

b. ostala ista

c. pogoršala se

14) Da li izgrađenost mjesta uništava njegovu duhovnu stranu?

a. Da

b. Djelimično

c. Ne

15) Ocijenite slijedeće navode od 1 do 5 (1-jako loše, 5-izvrsno)

Ljubaznost lokalnog stanovništva (Vas) prema hodočasniciima 1 2 3 4 5

Osjećaj sigurnosti za hodočasnike 1 2 3 4 5

Zadovoljstvo duhovnim sadržajem 1 2 3 4 5

Pristup vidioca 1 2 3 4 5

Pristup svećenika 1 2 3 4 5

Zakonodavstvo i uprava 1 2 3 4 5

16) Jeste li zadovoljni sveukupnom trenutnom situacijom u Međugorju (gradnja, iznajmljivanje, način rada, zakonodavstvo i sl.) ?

a. da

b. djelomično

c. ne

17) (odgovarate samo ako je Vaš odgovor u pitanju pod rednim brojem 16 - NE)

poduzimate li ikakve mjere da biste promjenili trenutno stanje?

a. Da

b. Ne

18) (odgovarate samo ako je Vaš odgovor u pitanju pod rednim brojem 16 - DA) Koje mjere poduzimate:

19) Koje su Vam glavne prepreke u poslovanju:

- a. nema ih
- b. administracija i vlast
- c. nešto drugo: _____

20) Koliko ste uključeni u mjesne aktivnosti :

- a. jako sam uključen
- b. ponekad sudjelujem
- c. potpuno sam nezainteresiran
- d. ne postoje mjesne aktivnosti

21) Vaši pogledi na budućnost Međugorja kao duhovnog mjesta :

- a. entuzijastičan/na sam
- b. ravnodušan/na, nemam stavova o istom
- c. loša budućnost

22) Smatrate li da pružate najbolju uslugu za svoje hodočasnike (prema Gospinim porukama) :

- a. da
- b. mogao bih bolje
- c. ne

23) koliko vam je važno zadovoljstvo hodočasnika (1-potpuno mi je nevažno, 5- jako mi je važno)

1 2 3 4 5

24) Da li po Vašem mišljenju Međugorje po usklađenosti duhovnog i materijalnog prati ostala svjetska marijanska svetišta?

- a. da
- b. djelomično
- c. ne

25) Vaš komentar, primjedba ili sugestija:

ŽIVOTOPIS

Kristina Pinjuh rođena je 2.5.1989. u Mostaru (BiH). Pohađala je osnovnu školu Bijakovići u Bijakovićima koju završava 2004. godine. Nakon osnovne škole seli u Zagreb gdje pohađa VII. Gimnaziju (opća gimnazija) u Križanićevoj ulici. 2008. godine upisuje Pravni fakultet Zagrebu. Na drugoj godini Pravnog fakulteta (2009.) upisuje se na smjer Turizma i hotelijerstva na Veleučilištu VERN', gdje stječe titulu stručne prvostupnice ekonomije s usmjerenjem u turizmu. Odmah potom upisuje diplomski studij na istom Veleučilištu – Menadžment održivog razvoja turizma, te ga uspješno završava. Od uvijek je direktno ili indirektno bila vezana za turizam iz razloga što je rođena u Međugorju koje je glavno turističko i hodočasničko mjesto u cijeloj BiH.

Osim rada u vlastitom ugostiteljskom objektu gdje stječe poprilično iskustvo, praksu je odrađivala u turističkoj agenciji G-Tour koja je podružnica Globtoura. Ima položen vozački ispit B kategorije i certifikat za pisanje projekata za EU. Njemački jezik uči kao primarni jezik od 5 razreda osnovne škole, pa kroz cijelu srednju školu sve do fakulteta gdje se opredjeljuje za talijanski jezik. Engleski jezik također uči od 5. razreda osnovne škole te ga aktivno poznaje u pismu i govoru. Najviše koristi talijanski jezik zbog velikog broja Talijana koji posjećuju Međugorje kao i engleski, dok se najmanje aktivo služi njemačkim jezikom. Trenutno je zaposlena u hotelijerstvu u Međugorju. Zaposlenica je hotela Aurora gdje obavlja administrativne poslove. Početkom 2017. godine zajedno sa suprugom osniva i turističku agenciju „Klara Tour“.